
KONDYCJA TRZECIEGO SEKTORA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM

**„Od samoorganizacji do partycypacji
poprzez wspieranie pomorskich
centrów organizacji pozarządowych”.**

PORÓWNAWCZY RAPORT Z BADAŃ

Agnieszka Chomiuk
Tomasz Grabowski
Antonina Paplińska
Krzysztof Stachura

Gdańsk 2014

Badanie przeprowadzono w ramach projektu realizowanego przez:

**Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji
Pozarządowych w Gdańsku**

Centrum Inicjatyw Obywatelskich w Słupsku

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków
Europejskiego Funduszu Społecznego

*Niniejszy dokument został opublikowany dzięki pomocy finansowej Unii
Europejskiej.*

*Za treść tego dokumentu odpowiada Regionalne Centrum Informacji i
Wspomagania Organizacji Pozarządowych, poglądy w nim wyrażone nie
odzwierciedlają w żadnym razie oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej.*

Publikacja dystrybuowana bezpłatnie

Wydaje:

Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji Pozarządowych

80-236 Gdańsk, ul. Grunwaldzka 5,

tel. (58) 344 40 39, e-mail: biuro@fundacjarc.org.pl

ISBN 978-83-916936-2-10

Zdjęcia na okładce: Tomasz Keler, Natalia Siuda

Druk: **Drukarnia MISIURO Zbigniew Misiuro**

80-518 Gdańsk, ul. Gdańska 29,

SPIS TREŚCI

EXECUTIVE SUMMARY	7
STUDIUM ILOŚCIOWE	11
Nota metodologiczna	12
Ogólnie o organizacjach	13
Charakter i funkcjonowanie organizacji	20
Finanse organizacji	28
Zasoby osobowe w organizacjach	38
Ekonomia społeczna	43
Kontakty z otoczeniem	46
STUDIUM JAKOŚCIOWE	53
Nota metodologiczna	54
Charakterystyka i funkcjonowanie organizacji	54
Finanse organizacji	60
Zasoby osobowe w organizacjach	62
Ekonomia społeczna	64
Kontakty z otoczeniem	66
System wsparcia organizacji pozarządowych w województwie pomorskim	68
REKOMENDACJE	71
SPIS TABEL, RYSUNKÓW I WYKRESÓW	73

Szanowni Państwo,

Już po raz czwarty oddajemy do Waszych rąk raport z badań nad kondycją III sektora w województwie pomorskim.

Jesteśmy w przededniu nowego okresu programowania Unii Europejskiej, w którym jako kraj, społeczeństwo dostaniemy ostatnią szansę na pełne rozbudzenie i włączenie w system funkcjonowania państwa potencjału, jaki tkwi w III sektorze oraz szanse na wyrównanie potencjału obywatelskiego z rozwiniętymi krajami Europy Zachodniej.

Czy jesteśmy wystarczająco dobrze przygotowani do wykorzystania tej szansy? Czy poziom materialny, organizacyjny i intelektualny sektora obywatelskiego nie stanie się barierą w pełnym uczestnictwie w dokonaniu takiej zmiany, która pozwoli na w znacznej mierze samodzielne i niezależne działanie na rzecz własnych społeczności lokalnych?

Sektor pozarządowy jest jednym z filarów demokracji. Staje się również poważnym partnerem w realizacji zadań na rzecz mieszkańców naszego regionu, angażując ich do aktywnego działania.

Podjmując powyższe badanie porównawcze, chcieliśmy sprawdzić: jak po kolejny dwóch latach obowiązywania Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie oraz pod koniec obecnego okresu programowania, wygląda realna siła III sektora, jakim potencjałem dysponują pomorskie organizacje pozarządowe i jaka jest ich gotowość do podejmowania kolejnych wyzwań.

Już wiemy, że w ramach kończącego się okresu programowania organizacje pozarządowe w zbyt małym stopniu w realizacji zadań, choć wykonały wiele wspaniałych projektów. Nadmierna biurokracja, wymagające procedury i ogromna konkurencja z innymi sektorami ujawniły wiele słabości z jakimi organizacje pozarządowe nie potrafiły i nadal nie potrafią sobie poradzić.

Wierzymy jednak, że istnieją możliwości poprawy warunków i kondycji sektora obywatelskiego. Mamy nadzieję, że wiedza płynąca z powyższych badań, posłuży także władzom Województwa do korekty stosowanych mechanizmów i nadania nowego sensu oraz wzmocnienie roli organizacji obywatelskich w nowej strategii rozwoju województwa. Liczymy również, że wyniki badań wskażą najlepsze z możliwych rozwiązania w zakresie tworzenia skutecznego i efektywnego systemu wsparcia działań obywatelskich.

Ponownie, koordynatorem całego przedsięwzięcia badawczego było **Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji Pozarządowych** z Gdańska, które wraz z **Centrum Inicjatyw Obywatelskich** ze Słupska, sfinansowało badanie wykorzystując środki pochodzące z wspólnego partnerskiego projektu. Badanie zostało wykonane przez specjalistów Fundacji Ośrodek Badań i Analiz Społecznych. Partnerem w przeprowadzeniu tych badań było także Stowarzyszenie Klon/Jawor z Warszawy od lat prowadzące badania w III sektorze. Udostępniło ono nieodpłatnie, sprawdzone narzędzie badawcze oraz na bieżąco wspierało realizatorów od strony merytorycznej.

Wszystkim zaangażowanym w przygotowanie i realizację badań serdecznie dziękujemy. Bez Państwa zaangażowania i życzliwości badanie to, by się nie udało.

Z poważaniem

Jerzy Boczoń

Prezes Zarządu Fundacji RC

EXECUTIVE SUMMARY

Niniejsze opracowanie jest drugą z kolei próbą uchwycenia specyfiki i usystematyzowania całego zasobu wiedzy na temat pomorskiego sektora organizacji pozarządowych. Zbieramy ważny poznawczo materiał, który daje ciekawy wgląd w kierunek i naturę zmian lokalnie funkcjonujących NGO'ów. W tej edycji badań analizę danych ilościowych uzupełniliśmy o analizę jakościową, która przyczynia się do pogłębienia wniosków i zbudowania bardziej adekwatnych rekomendacji dla sektora.

Przedmiotem badań objęto łącznie 159 organizacji pozarządowych, funkcjonujących na Pomorzu (149 wywiadów kwestionariuszowych oraz 10 wywiadów pogłębionych w ramach części jakościowej).

Organizacje, podobnie jak dwa lata temu, dobrze oceniają swoją aktywność na przestrzeni ostatniego roku. Gorzej w ocenie wypadają kwestie związane ze stanem finansów organizacji oraz pozyskiwaniem funduszy. Mimo nadal niskiej oceny w tym zakresie, postrzeganie strony finansowej organizacji poprawiło się na przestrzeni ostatnich dwóch lat, podobnie jak ocena współpracy z samorządem. Na podstawie tych wskaźników można mówić o tendencji pozytywnej w kontekście ogólnej samooceny funkcjonowania NGO'ów. Teza ta zyskuje również potwierdzenie w innych wnioskach, np. bardziej optymistycznych (niż dwa lata temu) przewidywaniach organizacji co do przyszłych miesięcy działalności.

Z drugiej strony umocowanie strukturalne organizacji nie uległo szczególnej zmianie na przestrzeni ostatnich lat. Nadal marginalna ilość organizacji zrzesza się w krajowych bądź międzynarodowych związkach, federacjach, sieciach lub forach. Ponadto wnioski na temat woli i chęci wewnątrzsektorowej kooperacji są ambiwalentne i niełatwe do jednoznacznej interpretacji.

Niemal 2/3 organizacji deklaruje chęć skorzystania z oferty potencjalnie powołanych w każdym powiecie Centrów Organizacji Pozarządowych (COP). Dodatkowo, na podstawie porównań z wynikami badań z 2012 roku, można zaobserwować niepokojący wzrost postaw autokrytycznych w sektorze. Dominuje w tym dyskursie coraz popularniejszy pogląd o przewadze postaw konkurencyjnych, w miejsce wzajemnej współpracy i sieciowania. Wydaje się, że w niedalekiej perspektywie uszczuplenia finansowych zasobów zewnętrznych, które stanowią podstawę źródeł finansowania sektora, można spodziewać się realizacji pesymistycznego scenariusza o zaostrzeniu się rywalizacji organizacji pozarządowych o umiarkowane zasoby.

Przytoczone wnioski sugerują jeszcze dwie, istotne z perspektywy oceny kondycji sektora, tezy. Po pierwsze brak w tym momencie w regionie złożonego, skutecznego i całościowego systemu wsparcia dla organizacji pozarządowych. Istotnym głosem w tej sprawie i jednocześnie przesłanką do uznania tej tezy może być wola i chęć współpracy ze wspomnianymi wyżej Centrami Organizacji Pozarządowych ze strony organizacji. Druga teza wiąże się z faktycznym brakiem wystarczającej dywersyfikacji źródeł finansowania w bieżących działaniach sektora, choć widać w tej kwestii postęp w porównaniu z poprzednią edycją badań. W konsekwencji funkcjonowanie wielu organizacji pozarządowych w sposób niemalże jednoznaczny zależy od skuteczności aplikowania o środki publiczne (gminne, rządowe czy europejskie), zamiast eksploracji alternatywnych źródeł pozyskiwania środków, takich jak np. zakładanie podmiotów ekonomii społecznej czy też prowadzenia działalności gospodarczej i odpłatnej. W niedalekiej przyszłości organizacjom może być niełatwo w krótkim czasie dostosować się i zaadoptować nowego modelu funkcjonowania.

Mimo powyższych zastrzeżeń, dane wskazują na sprawniejszy model pozyskiwania finansowania i dywersyfikacji środków niż dwa lata temu. Wydaje się również, że rośnie stabilność finansowa organizacji, choć nadal jest ona krucha, bo oparta w największej mierze na dostępie

do środków publicznych. Rośnie liczba organizacji deklarujących posiadanie rezerw finansowych.

Organizacje, choć deklarują niższą wiedzę na temat środków unijnych niż w 2012 roku, zamierzają w bardziej zdecydowanym stopniu ubiegać się o nie. Może to być efektem profesjonalizacji ich usług, kumulacji pewnego doświadczenia własnego czy też pozyskania zewnętrznej, wykwalifikowanej i doświadczonej w pozyskiwaniu takich środków kadry.

Pozytywnym zaskoczeniem jest deklaracja o sporej wiedzy na temat ekonomii społecznej wśród pomorskich organizacji pozarządowych. W ostatnich latach podjęto wiele działań, aby wiedza ta spopularyzowała się i dotarła do trzeciego sektora w formie konkretnych zaleceń i katalogu dobrych praktyk. Mimo zadowalających wyników, nie można na tym etapie wyrokować, na ile przełoży się to na postrzeganie ekonomii społecznej jako rzeczywiście alternatywnej formy działania i pozyskiwania środków. W tym momencie deklaracje ok. 12% organizacji w próbie o planach założenia własnego podmiotu ekonomii społecznej należy uznać za optymistyczne, a jednocześnie traktować je z pewnym dystansem.

Na przestrzeni ostatnich lat w ogóle nie zmienił się wzór relacji organizacji pozarządowych z otoczeniem. Deklaracje o częstotliwości kontaktów z poszczególnymi podmiotami/grupami pozostały na podobnym poziomie, co plasuje w gronie najważniejszych partnerów takie grupy, jak: lokalną społeczność, instytucje użyteczności publicznej, samorząd gminny oraz inne organizacje pozarządowe.

STUDIUM ILOŚCIOWE

**Raport z realizacji badań kwestionariuszowych
na próbie 149 organizacji pozarządowych
na Pomorzu**

Opracowanie:

**Tomasz Grabowski
Krzysztof Stachura**

Nota metodologiczna

Niniejsze opracowanie jest prezentacją porównawczej diagnozy kondycji organizacji pozarządowych z terenu województwa pomorskiego. Tekst raportu podsumowuje ustalenia z roku 2012 i 2014, przy czym akcent pada przede wszystkim na nowe dane i wnioski. W drugiej edycji badań realizowanych na Pomorzu zastosowano podobne narzędzie badawcze, tym niemniej część wątków analizowanych w roku 2012 uległa zmianie i została zastąpiona nowymi zagadnieniami.

Badania zrealizowane zostały przy użyciu metody kwestionariuszowej. Organizacje pozarządowe zaproszone do wzięcia udziału w badaniach zostały poproszone o wypełnienie ankiety w wariantcie tradycyjnym – poprzez odesłanie jej drogą pocztową, bądź w wariantcie online (realizacja przy zastosowaniu techniki CAWI – Computer-Assisted Web Interview). Blisko 90% kwestionariuszy wypełnionych zostało za pośrednictwem platformy internetowej (prawie 70% kwestionariuszy zrealizowanych w ten sposób w 2012 roku).

Analogicznie jak w 2012 roku prosiliśmy o udzielanie odpowiedzi osoby dobrze znające specyfikę funkcjonowania organizacji. Łącznie w próbie znalazło się 149 podmiotów, których przedstawiciele wypełnili dedykowany dla nich kwestionariusz.

Wnioski formułowane są w 6 obszarach tematycznych odpowiadających rozkładowi bloków w kwestionariuszu. Jest to struktura tożsama z tą zastosowaną w badaniach w roku 2012:

- A: Ogólna charakterystyka organizacji
- B: Charakter funkcjonowania organizacji
- C: Finanse organizacji
- D: Zasoby osobowe organizacji
- E: Ekonomia społeczna
- F: Kontakty z otoczeniem

Jednocześnie należy podkreślić, że powyższa propozycja wynika z faktu odzwierciedlenia kształtu narzędzia badawczego używanego przez Stowarzyszenie Klon/Jawor w celu cyklicznej diagnozy kondycji organizacji

trzeciosektorowych na terenie całego kraju. Analogiczne w stosunku do badań ogólnopolskich są też dodatkowe założenia metodologiczne, w tym akcent na adekwatny dobór organizacji ze względu na ich lokalizację (gmina miejska oraz miasta na prawach powiatu, gmina wiejska, gmina miejsko-wiejska) oraz ich status prawny (stowarzyszenie, fundacja). Udział poszczególnych kategorii w próbie badawczej w dużej mierze odzwierciedla proporcje dla całej populacji (w tym przypadku: wojewódzkiej).

Tabela 1. Podstawowe informacje na temat badania organizacji pozarządowych w województwie pomorskim w 2014 roku

Zastosowane narzędzia	kwestionariusz o wysokim stopniu standaryzacji
Technika badawcza	ankieta instytucjonalna
Technika zbierania danych	(1) ankieta pocztowa (2) ankieta wypełniana elektronicznie za pośrednictwem internetu
Sposób doboru próby	losowo-warstwowy pod względem wybranych cech instytucji

Ogólnie o organizacjach

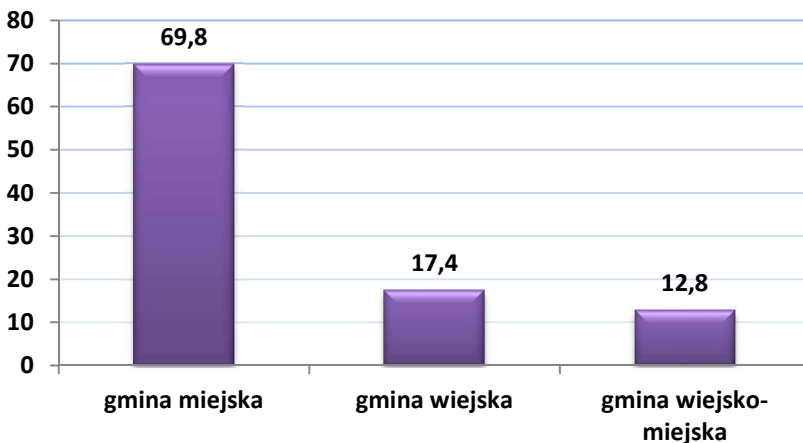
Organizacje, które wzięły udział w badaniu w większości zlokalizowane są na terenie gmin miejskich (69,8%). 17,4% zlokalizowanych jest w gminach wiejskich, a 12,8% – w miejsko-wiejskich. W porównaniu do 2012 roku nieznacznie spadł udział organizacji, które swoją siedzibę mają w miastach (o 4,5%). Do pewnego stopnia inna jest też w badanej próbie proporcja stowarzyszeń do fundacji. Tych pierwszych jest 76,5%, w porównaniu do 83,7% 2 lata wcześniej.

Tabela 2. Status prawny organizacji w próbie

Typ organizacji:	Częstość	Procent
fundacje	35	23,5%
stowarzyszenia	114	76,5%

W obu przypadkach (lokalizacja i status prawny) struktura próby jest zbliżona do struktury populacji, a różnice w poszczególnych przypadkach nie przekraczają kilku punktów procentowych. Można, więc zakładać reprezentatywność danych z punktu widzenia tych kluczowych kryteriów strukturalnych.

**Wykres 1. Lokalizacja organizacji ze względu na typ gminy.
Odsetek poszczególnych typów gmin w próbie**

Spośród 149 kwestionariuszy 86 wypełnili prezesi bądź przewodniczący organizacji. Ich bezpośredni zastępcy robili to w 11 przypadkach, 10-krotnie dane uzupełniali kierownicy bądź sekretarze i asystenci. Ponadto wiedzą o organizacjach dzielili się członkowie zarządu (6), zwykli członkowie (5), skarbnicy (5), dyrektorzy (4), koordynatorzy (4) oraz przedstawiciele księgowości (2). Rozkład tych danych jest analogiczny do tego sprzed 2 lat, przy mniejszym udziale prezesów i księgowych, większym zaś – kierowników biur. Analizując to pytanie trzeba mieć na względzie fakt, że respondenci sami określali swoją rolę w organizacji, nie wybierali jej natomiast z przygotowanej wcześniej kafeterii odpowiedzi. Badaliśmy lata rejestracji organizacji, przyglądając się, jaki jest ich staż. Celowo progi poszczególnych kategorii lat rejestracji nie uległy zmianie, tym niemniej wyodrębnione zostały organizacje powstałe nie tylko, ogólnie rzecz ujmując, po roku 2010, ale też konkretnie w ostatnich latach.

Tabela 3. Stanowiska osób wypełniających kwestionariusz ankiety instytucjonalnej

Stanowisko	Częstość
Prezes / przewodniczący	86
Wiceprezes / wiceprzewodniczący	11
Kierownik / kierownik biura	10
Sekretarz / asystent	10
Członek zarządu	6
Członek	5
Skarbnik	5
Dyrektor	4
Koordinator / pracownik merytoryczny	4
Księgowa / kadry i płace	2

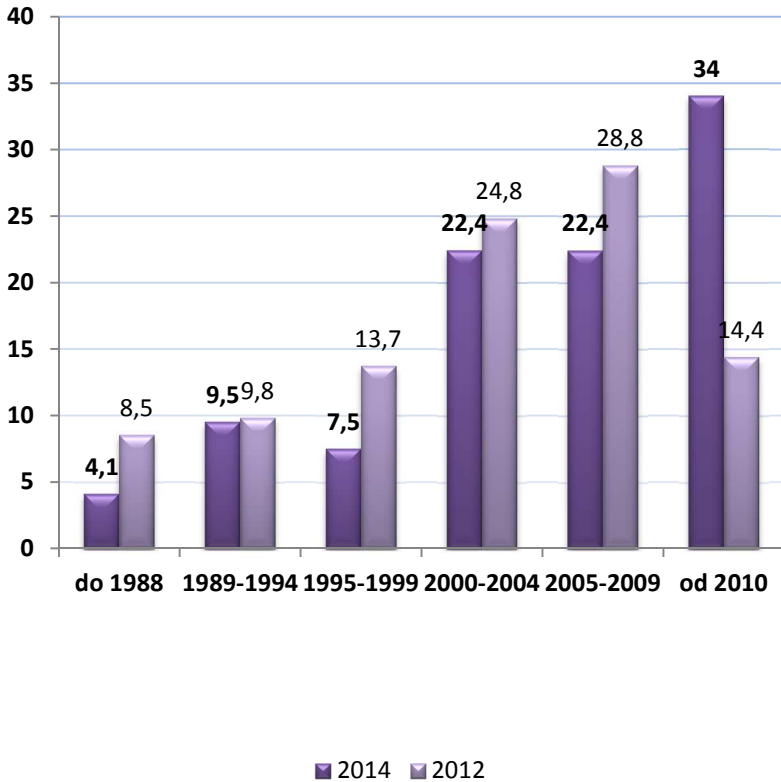
W porównaniu z badaniem z 2012 roku mniej jest podmiotów o najdłuższym stażu, tj. tych powstałych przed 1988 rokiem (4,1% w porównaniu do 8,5% przed 2 lata). 9,5% powstało między 1989 a 1994 rokiem (2012: 9,8%), a 7,5% między 1995 a 1999 rokiem (2012: 13,7%). W kilkuletnim okresie przed akcesją Polski do Unii zarejestrowanych zostało 22,4% podmiotów (2012: 24,8%), tyle samo, co w okresie 2005-2009 (2012: 28,8%). Podmiotów powstałych po 2010 roku jest ponad 1/3 (34%), z czego – licząc od najkrócej działających podmiotów – w pierwszych 9 miesiącach 2014 roku powstały 3 nowe organizacje (2% próby), w 2013 roku – 12 (8,2%), zaś w 2012 roku – 10 (6,8%).

Biorąc pod uwagę staż mierzony liczbą lat funkcjonowania dynamika sektora organizacji pozarządowych nie uległa zmianie. Istotną zmianę widać natomiast na poziomie danych dotyczących liczby organizacji posiadających status organizacji pożytku publicznego (OPP). Wskaźnik podmiotów będących OPP wzrósł o 9%, z poziomu 20,5% w 2012 roku do 29,5% w 2014 roku.

Tabela 4. Status organizacji pożytku publicznego w próbie

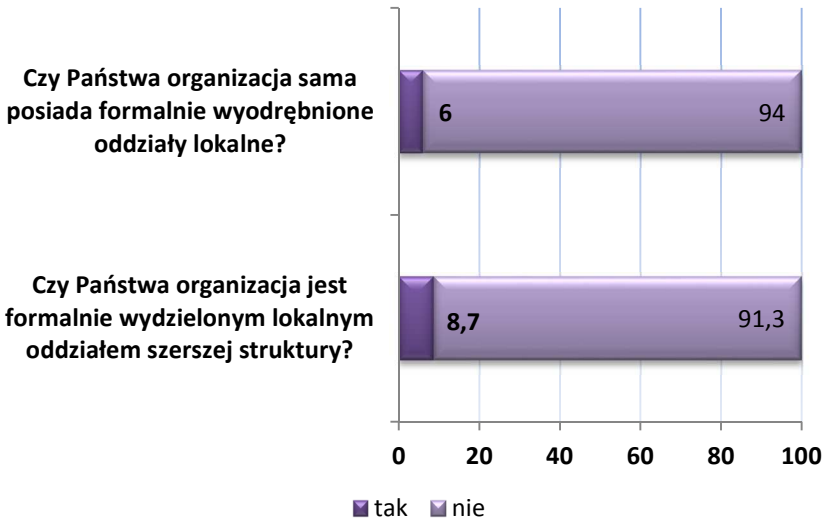
Typ organizacji:	Częstość	Procent
organizacje pożytku publicznego	44	29,5%
brak statusu	105	70,5%

**Wykres 2. Rok rejestracji organizacji w próbie.
Porównanie danych z 2012 i 2014 roku**

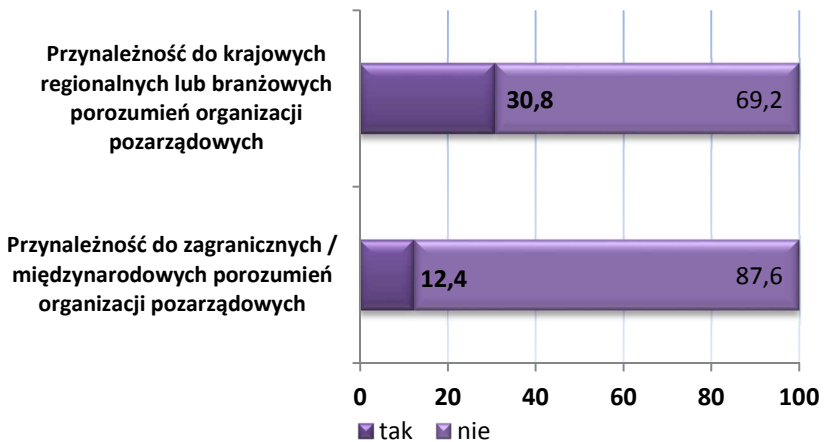

Nie uległo zasadniczej zmianie umocowanie strukturalne organizacji. 6% z nich posiada formalnie wyodrębnione oddziały lokalne (o 0,2% mniej niż 2 lata wcześniej), 8,7% jest formalnie wydzielonym lokalnym oddziałem szerszej struktury (2012: 7,2%). Dodatkowo badana była przynależność podmiotów do porozumień organizacji pozarządowych, rozumianych tu np. jako związki stowarzyszeń czy federacji, fora bądź sieci. Z analizy wyłączona została kategoria „trudno powiedzieć” (uwzględniana w 2012 roku [kilka % wskazań]). Tym niemniej rozkłady odpowiedzi są podobne. Porozumienia na poziomie krajowym zawarło 30,8% organizacji, zaś w skali międzynarodowej – 12,4%.

Wykres 3. Umocowanie strukturalne organizacji. Procent deklaracji

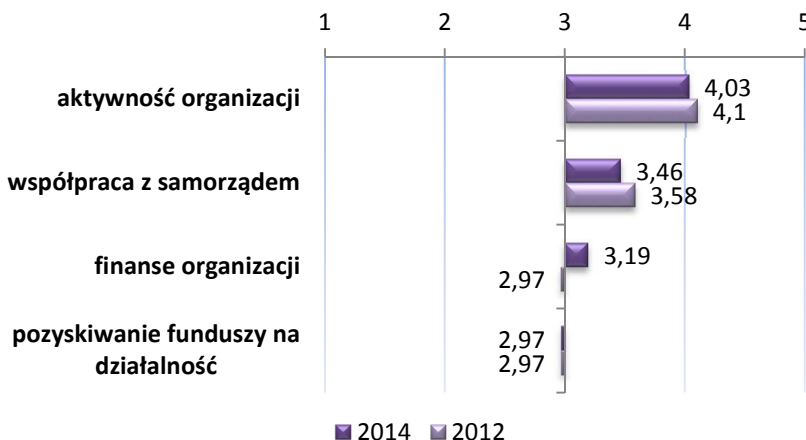
Wykres 4. Przynależność do krajowych bądź zagranicznych porozumień organizacji pozarządowych. Procent deklaracji

Badane organizacje proszone było o ocenę minionego roku (2013), jeśli chodzi o kluczowe aspekty ich funkcjonowania. Każdy z nich analizowano wybierając jeden z pięciu wariantów odpowiedzi ze skali od „zdecydowanie

źle” do „zdecydowanie dobrze”, na której najbardziej negatywna ocena oznacza przyznanie 1, a najbardziej pozytywna – 5 punktów. Środkowy wariant („ani dobrze, ani źle”) jest jednoznaczny z przyznaniem w danej kategorii 3 punktów. Ocena działalności w latach 2012 i 2014 jest podobna, a ranking pozostał niezmienny. Nadal najlepiej oceniana jest aktywność samych organizacji, odpowiednio gorzej zaś współpraca z samorządem, finanse, jakimi podmioty dysponują oraz pozyskiwanie funduszy na działalność. Organizacje są nieznacznie mniej zadowolone z aktywności (-0,07), lepiej natomiast oceniają współpracę z samorządem (+0,12) i kwestie związane z finansami (+0,22).

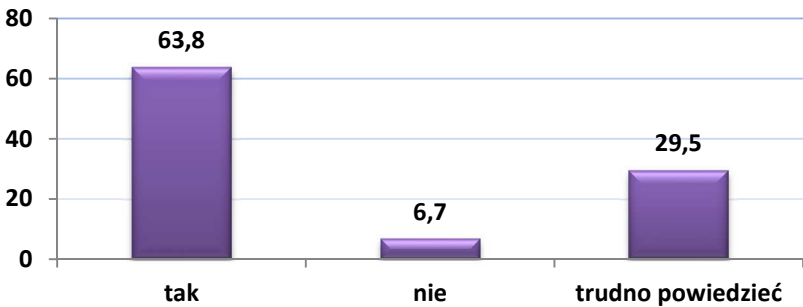
Wykres 5. Ocena ostatniego roku działalności pod względem wybranych wymiarów. Średnie z odpowiedzi na pytanie o 5-stopniowej skali, gdzie 1-zdecydowanie źle, a 5 – zdecydowanie dobrze.

W badaniach w 2014 roku analizie poddanych zostało kilka nowych wątków. Pytaliśmy organizacje między innymi o wolę korzystania z usług instytucji, jaką jest lokalne centrum organizacji pozarządowych.

Zdecydowana większość respondentów sygnalizuje chęć korzystania z tego typu wsparcia (63,8%), przy tylko 6,7% tych, którzy deklarują, że nie jest im ono potrzebne. Istotne jest tu jednak to, że niemal 3 na 10 organizacji (29,5%) nie mają zdania w tej kwestii. Wynika to najpewniej z faktu braku wiedzy nt. tego, jaki konkretnie rodzaj wsparcia miałyby oferować centrum.

Wykres 6. Wola skorzystania z oferty Centrum Organizacji Pozarządowych (COP). Procent deklaracji

Preferencje w zakresie korzystania z konkretnych form pomocowych respondenci deklarowali w kolejnym pytaniu, wskazując, że najchętniej otrzymywaliby wsparcie w postaci możliwości uczestnictwa w szkoleniach i warsztatach (66,9%) oraz w zakresie doradztwa, przede wszystkim prawno-administracyjnego (65,3%). Ponad połowa organizacji (52,4%) chętnie skorzystałaby z usług promocyjnych dla NGO, a najmniej (29,8%) – z szansy na użyczenie lokalu.

Wykres 7. Usługi, z których organizacje chciałyby skorzystać w ramach COP-ów. Procent deklaracji

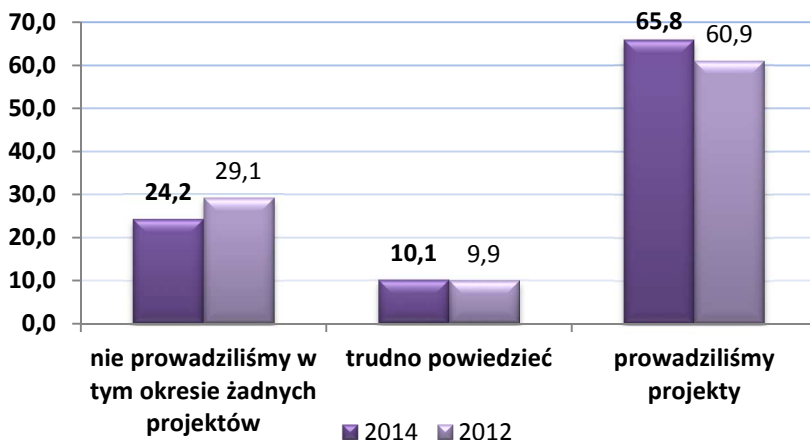
Z analizy pozostałych odpowiedzi, które pojawiły się jako dodatkowe propozycje potencjalnych działań dla centrów wspierających organizacje z trzeciego sektora na czoło wybija się postulat pomocy w zakresie pozyskiwania środków finansowych – w tym na wkład własny do zadań konkursowych czy na rozwój infrastruktury. Pojedyncze wskazania padają też

na użyczenie infrastruktury (np. boisk i hal sportowych), realizację wspólnych projektów, coaching i wsparcie księgowo.

Charakter i funkcjonowanie organizacji

Jednym z obszarów analizy był ogólny charakter i sposób funkcjonowania organizacji. W tym bloku pytań w pierwszej kolejności pytaliśmy o to, czy podmioty realizowały działania o charakterze projektowym. W porównaniu do 2012 roku odsetek aktywnych na tym polu organizacji wzrósł – z 60,9% do 65,8%, analogicznie spadł też odsetek tych, które są nieaktywne. Co ciekawe, nadal 1 na 10 organizacji nie potrafi określić, czy podejmowała działania o charakterze projektowym.

Wykres 8. Projekty realizowane przez organizacje w ciągu ostatnich 2 lat. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Niezmienna pozostaje średnia liczba projektów realizowanych przez organizacje – liczba to oscyluje między 7 a 8, przy czym inny jest rozkład liczebności podejmowanych zadań. O ile w 2012 roku nie więcej niż trzy projekty realizowała połowa organizacja, tak teraz ten odsetek spadł do 34%. W 2012 roku więcej było organizacji podejmujących się 4-6 zadań, mniej zaś tych realizujących większą ich liczbę. Podmiotów realizujących więcej niż 20 projektów jest dokładnie tyle samo, tj. 5,2%.

Tabela 5. Liczba projektów realizowanych przez organizacje w ciągu minionych 2 lat

Stanowisko	Procent
1 projekt	10,3%
2-3 projekty	23,7%
4-6 projektów	34,0%
7-10 projektów	9,3%
11-20 projektów	17,5%
21 projektów i więcej	5,2%

Zmienia się – choć nie w stopniu zasadniczym – profil działania poszczególnych podmiotów. W 8 obszarach aktywność organizacji jest mniejsza niż w 2012 roku, w 5 zaś większa. Ranking otwierają działania o charakterze edukacyjno-wychowawczym, które podejmuje, co 2 organizacja (wzrost o 1,6% w stosunku do 2012 roku). Znacząco, bo o ponad 10 punktów procentowych, spadła aktywność na polu sportowo-turystycznym, wedle nowego rankingu drugi co do popularności typ działań. Na trzeciej pozycji znalazły się działania z zakresu kultury i sztuki (+4,6%). Kolejne na liście wskazań są usługi socjalne i pomoc społeczna (21,1%) oraz ochrona zdrowia (20,4%) – częściej podejmowane niż w roku 2012. Kolejne wskazania są już znacznie mniej popularne, przy czym na uwagę zwraca spadek popularności działalności w zakresie rozwoju lokalnego (-6,9%) oraz prawa i jego ochrony, a także działalności politycznej (-11,1%). Duże niekiedy różnice wynikają z relatywnie niewielkiego charakteru próby, jak również niekontrolowania zmiennej, jaką jest preferowany typ podejmowanej przez organizacje aktywności. Warto zwrócić uwagę, że pierwsze pięć obszarów aktywności pokrywa się z ogólnopolskimi wynikami badań¹. Trend, zauważany w badaniach ogólnopolskich, czyli wzrost liczby organizacji zajmujących się kulturą i sztuką jest zauważalny również na poziomie województwa pomorskiego.

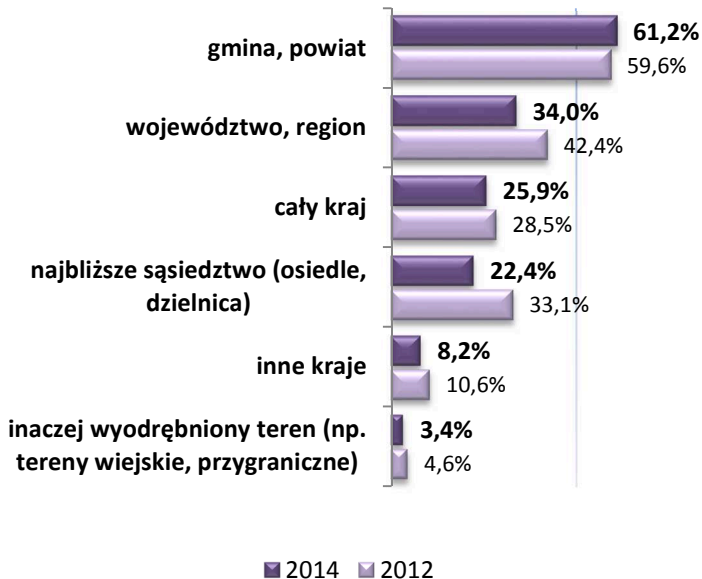
¹ Porównujemy badanie Stowarzyszenia Klon/Jawor z 2012 roku jako najaktualniejszą pozycję na dzień pisania niniejszego opracowania.

Tabela 6. Obszar działań organizacji. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Obszar działań	2012	2014	Różnica
Edukacja i wychowanie	48,7%	50,3%	+1,6%
Sport, turystyka, rekreacja, hobby	57,9%	47,6%	-10,3%
Kultura i sztuka	34,2%	38,8%	+4,6%
Usługi socjalne, pomoc społeczna	19,7%	21,1%	+1,4%
Ochrona zdrowia	17,8%	20,4%	+2,6%
Ochrona środowiska	13,2%	12,9%	-0,3%
Rozwój lokalny	17,8%	10,9%	-6,9%
Rynek pracy, zatrudnieni, aktywizacja zawodowa	8,6%	10,9%	+2,3%
Działalność międzynarodowa	7,9%	5,4%	-2,5%
Badania naukowe	5,3%	4,8%	-0,5%
Prawo i jego ochrona, prawa człowieka, działalność polityczna	15,2%	4,1%	-11,1%
Religia	4,6%	2,7%	-1,9%
Sprawy zawodowe, pracownicze, branżowe	5,9%	---	---

Badany był też zasięg oddziaływań instytucjonalnych, tj. tych, które wynikają z faktycznej, realnej aktywności organizacji. Rozkład odpowiedzi przypomina ten uzyskany w badaniach w 2012 roku, choć strukturalnie do pewnego stopnia się od niego różni. Co wynika z zebranych danych? Najczęstszym punktem odniesienia dla organizacji jest teren gminy bądź powiatu (61,2% wskazań), w dalszej kolejności województwo i region (34%) oraz cały kraj (25,9%). W przypadku oddziaływań na poziomie regionalnym, wskaźnik spadł o 8,4% w stosunku do tego z roku 2012. Jeszcze większy spadek, o 10,7% zanotowała aktywność podejmowana w najbliższym sąsiedztwie (osiedle, dzielnica). Podobnie mniej często organizacje działają na terenie innych państw (8,2%) oraz na inaczej wyodrębnionych terenach (wiejskich, przygranicznych) (3,4%). Jedyne przesunięcie w rankingu to, wedle najnowszych danych, częstsze podejmowanie działań na terenie całego kraju niż w dzielnicy (odwrotnie w stosunku do 2012 roku).

**Wykres 9. Deklarowany zasięg działania organizacji.
Porównanie danych z 2012 i 2014 roku**

Uzupełnieniem dla wyżej przedstawionych danych może być wiedza o realizowanych przez organizacje pozarządowe celach. Z danych wynika, że podmioty poszerzają zakres swojej działalności, przynajmniej na poziomie deklaracji. Konstrukcja narzędzia i sposób pytania jest taki sam jak 2 lata wcześniej, natomiast dane jednoznacznie wskazują, że zakres celów zdecydowanie uległ poszerzeniu. Czasem różnice są nieznaczne, czasem deklaracje dotyczące wypełniania danego kryterium celowego składa kilkakrotnie więcej podmiotów. Jedynie w przypadku wspierania innych organizacji pozarządowych jako celu działalności odsetek wskazań zmalał. Podobnie jak w 2012 roku największą popularnością cieszy się bezpośrednie świadczenie usług członkom, podopiecznym lub klientom organizacji (60,9% / +10,6%), zaś na drugim miejscu należy wskazać prowadzenie portali i serwisów internetowych (30,8% / +12,5%). Kolejne na liście wskazań są organizacja debat i seminariów (27,1% / +2,9%) oraz, *eq aequo*, mobilizowanie i edukowanie opinii publicznej dla poparcia działań organizacji i prowadzenia kampanii społecznych (23,3% / +1,7%) oraz

uczestniczenie w debatach i sporach z administracją publiczną (23,3% / +10,9%). Znaczący wzrost popularności notują takie aktywności, jak wydawanie czasopism i biuletynów związanych z misją organizacji czy organizowanie targów i wydarzeń związanych z działaniami organizacji, co wyraźnie wskazuje, że podmioty większą wagę przykładają do działań o charakterze promocyjnym i autopromocyjnym.

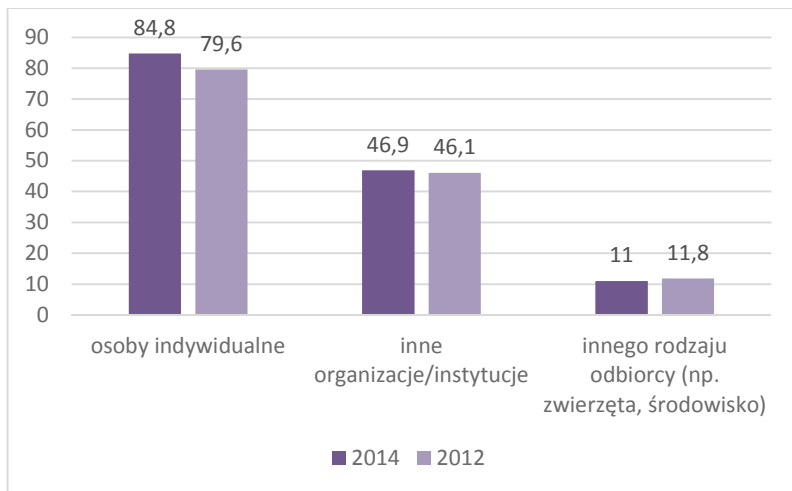
Tabela 7. Cele organizacji pozarządowych realizowane na przestrzeni ostatnich 2 lat. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Cel organizacji	2012	2014	Różnica
Bezpośrednie świadczenie usług członkom, podopiecznym lub klientom organizacji	50,3%	60,9%	+10,6%
Prowadzenie portali lub serwisów internetowych	18,3%	30,8%	+12,5%
Organizowanie debat, seminariów i konferencji, na tematy ważne dla organizacji	24,2%	27,1%	+2,9%
Mobilizowanie i edukowanie opinii publicznej dla poparcia działań organizacji, prowadzenie kampanii społecznych, itp.	21,6%	23,3%	+1,7%
Uczestniczenie w debatach (względnie sporach) z administracją publiczną różnych szczebli np. uczestniczenie lub organizowanie konsultacji społecznych, kampanii, protestów, petycji itp.	12,4%	23,3%	+10,9%
Wydawanie czasopism, biuletynów, raportów itp. na tematy związane z misją organizacji	9,8%	21,8%	+12,0%
Finansowe lub rzeczowe wspieranie osób indywidualnych	18,3%	21,1%	+2,8%
Animowanie współpracy między organizacjami / instytucjami w Polsce (inicjowanie wspólnych akcji, spotkań, wymiana doświadczeń itp.)	16,3%	21,1%	+4,8%
Reprezentowanie i rzecznictwo	15,7%	20,3%	+4,6%

interesów członków, podopiecznych / klientów organizacji			
Organizowanie targów, wydarzeń służących promocji usług lub produktów organizacji	8,5%	19,5%	+11%
Organizowanie wzajemnego wsparcia członków organizacji, grup samopomocowych (w tym np. usługi wzajemnościowe)	9,2%	16,5%	+7,3%
Wspieranie innych organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich poprzez dostarczenie im informacji, poradnictwa, konsultacji, szkoleń lubi innych form wsparcia	19%	13,5%	-5,5%
Animowanie współpracy międzynarodowej między instytucjami i organizacjami o podobnych celach	9,8%	11,3%	+1,5%
Finansowe wspieranie innych organizacji lub instytucji albo realizowanych przez nie projektów	9,2%	9,8%	+0,6%
Rzecznictwo, działania lobbingsowe, wpływanie na zmiany o charakterze systemowym, np. prace na rzecz zmiany prawa	2%	9,8%	+7,8%
Badania naukowe, analizy, zbieranie i przetwarzanie danych	5,2%	6,8%	+1,6%

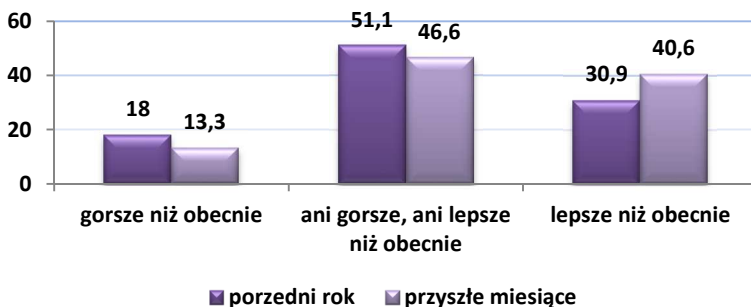
Respondenci dzielili się wiedzą na temat deklarowanych kategorii odbiorców działań organizacji. O 5,2% wzrósł odsetek badanych, którzy wskazują, że odbiorcami działań są osoby indywidualne – z 79,6% do 84,8%, zaś o 0,8% - z 46,1% do 46,9% - tych, którzy twierdzą, że podmioty współpracują z innymi instytucjami. Minimalnie, też o 0,8% spadł odsetek organizacji, których odbiorcy to zwierzęta bądź szeroko rozumiane środowisko.

**Wykres 10. Rodzaj odbiorców działań organizacji.
Porównanie danych z 2012 i 2014 roku**

Analizując sytuację bieżącą (tylko na podstawie danych wygenerowanych w badaniu w roku 2014) widać, że organizacje są raczej optymistyczne, jeśli chodzi o diagnozę ich bieżącej, ale też potencjalnej sytuacji w przyszłości. Miniony rok był lepszy od jeszcze wcześniejszych w odczuciu 30,9% badanych, gorszy zaś dla 18%. Reszta, nieznacznie więcej niż połowa (51,1%), jest zdania, że sytuacja się nie zmienia. Jeśli zaś chodzi o prognozę na najbliższą przyszłość, liczba optymistów wzrasta do 40,6%, pesymistów zaś spada do 13,3%. Zachowanie status quo przewiduje 46,6% podmiotów.

Wykres 11. Ocena warunków działania w minionym roku oraz przewidywania na kolejne miesiące 2014 roku

Badani składali deklaracje dotyczące trudności, jakie organizacja odczuwa w codziennym funkcjonowaniu. Analogicznie, jak w badaniu w roku 2012, możliwe było zaznaczenie jednego z pięciu wariantów na skali, spośród których „1” oznaczał wybór opcji „zdecydowanie nieodczuwalne”, zaś „5” – „zdecydowanie odczuwalne” (kategorię neutralną określono jako „3”). Z analizy zebranych danych wynika dość jednoznacznie, że poziom odczuwalnych trudności, mimo że nie bardzo wyraźnie, ale jednak wzrósł. Poza kilkoma wyjątkami ranking pozostał bez zmian. Widać natomiast, że w 14 spośród 18 kategorii podniósł się odsetek deklaracji świadczących o odczuwaniu pewnych problemów. Co ciekawe, spadł on w przypadku problemów znajdujących się (nadal) w czołówce rankingu. Odczuwalność trudności uległa, więc do pewnego stopnia „spłaszczeniu”. Najpoważniejsze problemy to nadal: nadmierne skomplikowane formalności związane z korzystaniem ze środków grantowych, trudności w pozyskiwaniu funduszy, kontakty z rozbudowaną biurokracją administracji publicznej oraz brak osób gotowych bezinteresownie angażować się w działania organizacji.

Dla czytelności prezentacji do tekstu nie zostają wplecione dane – szczegółowy rozkład odpowiedzi zaprezentowany jest w poniższej tabeli. Czynniki, które stają się znacząco bardziej problematyczne, w porównaniu do danych z 2012 roku, to trudności w utrzymaniu dobrego personelu, zmęczenie liderów organizacji, nadmierna kontrola ze strony administracji publicznej, utrudnienia w prowadzeniu działalności zarobkowej oraz zbyt wysokie obciążenia podatkowe organizacji.

Tabela 8. Problemy organizacji pozarządowych oraz ich odczuwalność, gdzie 1=zdecydowanie nieodczuwalne, a 5=zdecydowanie odczuwalne

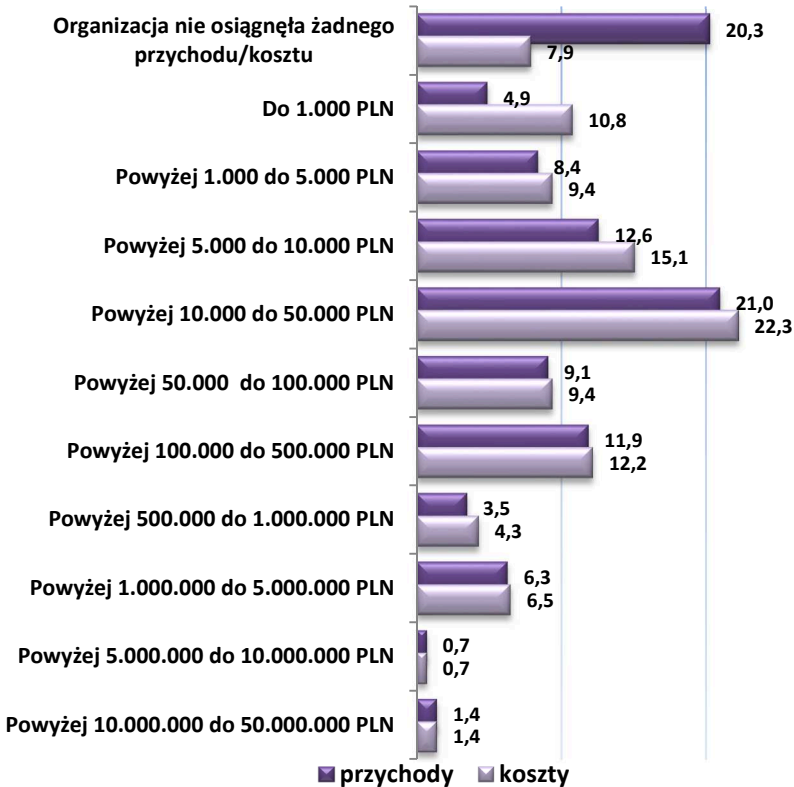
Rodzaj problemu	2012	2014	Różnica
Nadmiernie skomplikowane formalności związane z korzystaniem ze środków grantodawców, sponsorów lub funduszy Unii Europejskiej	3,69	3,59	-0,1
Trudności w zdobywaniu funduszy lub sprzętu niezbędnego do prowadzenia działań organizacji	3,57	3,55	-0,02
Nadmiernie rozbudowana biurokracja administracji publicznej	3,46	3,45	-0,01
Brak osób gotowych bezinteresownie angażować się w działania organizacji	3,35	3,38	+0,03

Trudności w utrzymaniu dobrego personelu, wolontariuszy	2,88	3,08	+0,2
Znużenie liderów organizacji, "wypalenie" osób zaangażowanych jej prace	2,73	2,92	+0,19
Niejasne reguły współpracy organizacji z administracją publiczną	2,82	2,78	-0,04
Brak dostępu do wiarygodnych informacji, ważnych dla organizacji	2,64	2,75	+0,11
Nadmierna kontrola ze strony administracji publicznej	2,56	2,74	+0,18
Niedoskonałość lub brak przepisów regulujących działania organizacji	2,64	2,66	+0,02
Ograniczenia / utrudnienia w prowadzeniu działalności zarobkowej	2,42	2,63	+0,21
Zbyt wysokie obciążenia podatkowe organizacji	2,30	2,57	+0,27
Niekorzystny wizerunek organizacji pozarządowych w oczach opinii publicznej i w mediach, brak zaufania do organizacji pozarządowych	2,31	2,4	+0,09
Brak współpracy lub konflikty w środowisku organizacji pozarządowych	2,31	2,4	+0,09
Konkurencja ze strony innych organizacji pozarządowych	2,31	2,39	+0,08
Konflikty z innymi instytucjami (oprócz organizacji pozarządowych)	1,99	2,13	+0,14
Konflikty, napięcia wewnątrz naszej organizacji	1,92	2	+0,08
Odchodzenie od misji, dla której powstała organizacja	1,83	1,85	+0,02

Finanse organizacji

W analizie kondycji finansowej pomorskich organizacji pozarządowych istotne jest przyjrzenie się skali kosztów i przychodów w obrębie sektora. Dane porównane są tu jedynie na podstawie deklaracji z 2014 roku.

Wykres 12. Koszty i przychody organizacji. Procent deklaracji

Co zatem z nich wynika? 20,3% organizacji nie osiągnęło żadnego przychodu, zaś 7,9% nie poniosło żadnych kosztów. Przyglądając się poszczególnym przedziałom kwotowym, widać wyraźnie, że w każdym przypadku odsetek organizacji ponoszących koszty przeważa nad odsetkiem tych, które osiągają stosowny przychód. Wynika to w prosty sposób z faktu znacznej, opisanego powyżej przewagi organizacji nie generujących przychodu w stosunku do tych nie ponoszących kosztów. Przyglądając się kosztom i przychodom jednocześnie widać, że największa liczba podmiotów mieści się w przedziale powyżej 10.000 PLN do 50.000 PLN (koszty i przychody na poziomie ok. 22%), zaś w dalszej kolejności są to przedziały powyżej 5.000 do 10.000 PLN (ok. 14%) i powyżej 100.000 PLN do 500.000 PLN (ok. 12%).

Przedstawiciele badanych organizacji zostali poproszeni o to, by wskazać, z jakich źródeł dochodu korzystają, by prowadzić swoją działalność. Z 16 wyróżnionych kategorii aż w 12 przypadkach odsetki wskazań, czyli organizacji deklarujących dane źródło dochodu, są większe niż przed 2 lata. Co więcej, są to niekiedy różnice bardzo znaczące, zaś „straty” w stosunku do wyższych wskazań z 2012 roku – symboliczne. Można więc zakładać, że organizacje sprawniej pozyskują środki na własne działania bądź też prowadzą bardziej zbilansowaną politykę finansową. Z jakich źródeł utrzymują się przede wszystkim? Podobnie, jak w 2012 roku, z deklaracji wynika, że są to składki członkowskie – nadal stanowią źródło dochodu dla 7 na 10 organizacji. W dalszej kolejności wyróżnić można środki samorządowe (62,7%; +4% w stosunku do 2012 roku) oraz darowizny od osób fizycznych (44%; -0,8% w stosunku do 2012 roku). Więcej organizacji za swoje źródło dochodu może dziś traktować darowizny od instytucji i firm, dochody z przekazania 1% podatku, środki ministerialno-rządowe, a także odsetki bankowe i inne zyski z kapitału. Szczegółowe dane i wskazania na przewagi w 2014 roku w stosunku do roku 2012 zamieszczone są w poniższej tabeli.

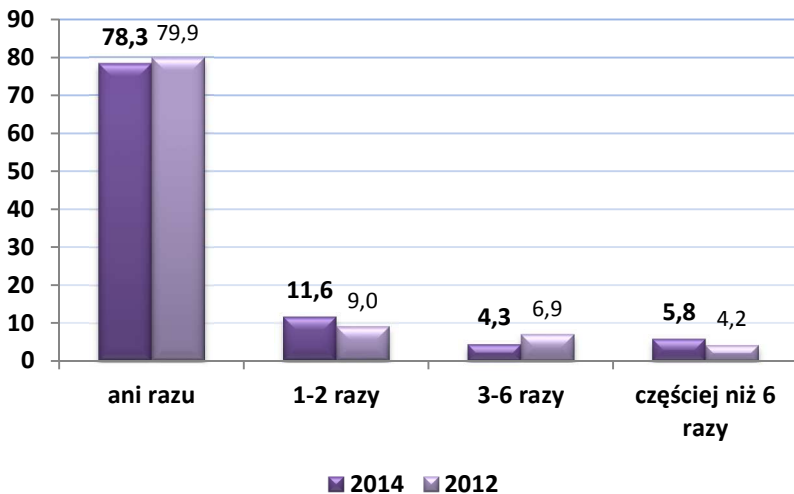
Tabela 9. Struktura dochodów organizacji pozarządowych. Porównanie danych z lat 2012 i 2014

Źródła dochodu	2012	2014	Różnica
Składki członkowskie	70,6%	70,1%	-0,5%
Źródła samorządowe (środki gminy, powiatu lub samorządu wojewódzkiego)	58,7%	62,7%	+4,0%
Darowizny od osób fizycznych (poza wpływami z 1%)	44,8%	44%	-0,8%
Darowizny od instytucji i firm	39,2%	41,8%	+2,6%
Dochody z przekazania 1% podatku (jeśli organizacja posiada status organizacji pożytku publicznego)	17,5%	27,6%	+10,1%
Źródła publiczne – rządowe (środki ministerstw, agencji rządowych, wojewodów, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich)	17,5%	26,9%	+9,4%
Odsetki bankowe, zyski z kapitału żelaznego, lokaty, udziały i akcje Dochody z majątku np. wynajmu lokali, sprzętu, praw majątkowych, itp.	18,2%	23,9%	+5,7%
Opłaty (zwroty kosztów) w ramach odpłatnej	18,9%	19,4%	+0,5%

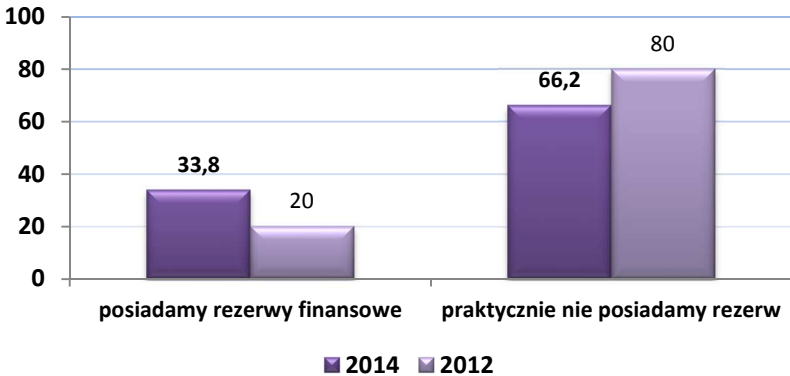
działalności statutowej organizacji (nie będącej działalnością gospodarczą) [zgodnie z Ust. o d			
Źródła publiczne – środki Unii Europejskiej: programy Komisji Europejskiej (np. Młodzież, Leonardo da Vinci), środki Funduszy Strukturalnych	11,2%	17,2%	+6,0%
Dochody z kampanii, zbiórek publicznych, akcji charytatywnych (np. cegiełki, pocztówki)	9,8%	16,4%	+6,6%
Dochody z działalności gospodarczej (jeśli organizacja prowadziła działalność gospodarczą w roku 2013)	12,6%	12,7%	+0,1%
Wsparcie od innych krajowych organizacji pozarządowych (w szczególności fundacji)	11,2%	10,4%	-0,8%
Dochody z majątku np. wynajmu lokali, sprzętu, praw majątkowych, itp.	9,1%	7,5%	-1,6%
Dotacja przekazana przez inny oddział / element tej samej organizacji (jeśli organizacja jest częścią większej struktury)	0,7%	5,2%	+4,5%
Wsparcie od innych zagranicznych organizacji pozarządowych (w szczególności zagranicznych fundacji)	2,1%	2,2%	+0,1%
Źródła publiczne – zagraniczne programy pomocowe poza UE, np. środki Norweskiego Mechanizmu Finansowego (np. FOP), środki innych państw poza UE	1,4%	1,5%	+0,1%

Organizacje pozarządowe z terenu województwa pomorskiego raczej nie mają problemu z terminową spłatą należności. 8 na 10 spośród nich nie doświadczyła takiej trudności nigdy. W roku 2013 11,6% podmiotów nie mogła wywiązać się ze swoich finansowych zobowiązań 1 lub 2 razy, 4,3% - w od 3 do 6 przypadków, a 5,8% - częściej niż sześciokrotnie. Sytuacja finansowa organizacji w tym aspekcie pozostała niezmienna w stosunku do 2012 roku.

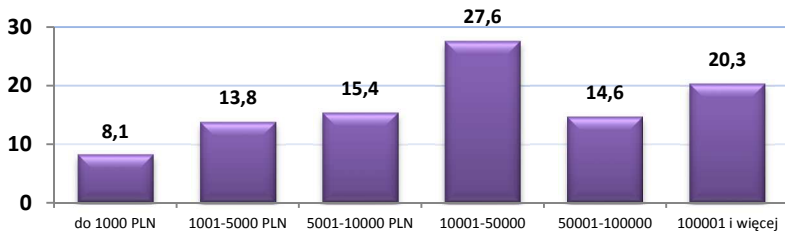
Wykres 13. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zdarzało się, że organizacja nie była w stanie zapłacić w terminie należności?”. Procent deklaracji

W stosunku do sytuacji z 2012 roku w istotny sposób poprawiła się sytuacja organizacji, jeśli chodzi o posiadane rezerwy. Odsetek podmiotów, które nimi dysponują wzrósł z 20% do 33,8%, więc teraz nie co piąta, a co trzecia organizacja posiada bezpieczny finansowy bufor. Dla celów zachowania ciągłości instytucjonalnej tylko 4,7% podmiotów posiada środki pozwalające funkcjonować przez okres nie dłuższy niż 1 miesiąc. Odsetek ten był ponad pięciokrotnie wyższy (24,8%) w badaniach sprzed 2 lat.

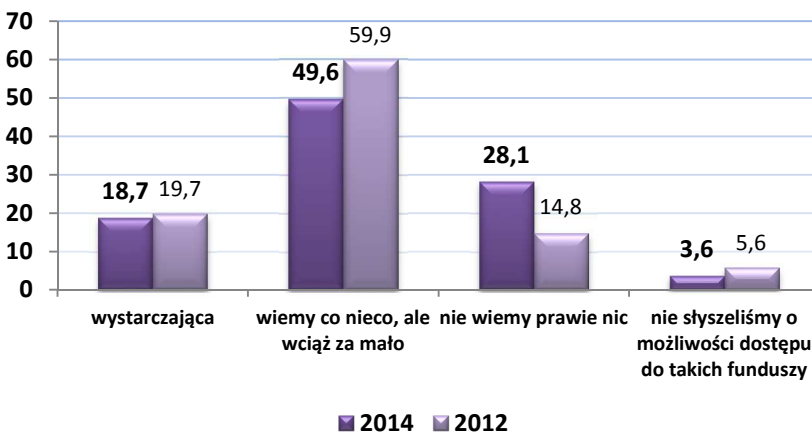
Wykres 14. Rezerwy finansowe w organizacji. Procent deklaracji

Przedstawiciele badanych organizacji zostali również poproszeni o deklarację dotyczącą tego, jaka kwota jest, z ich punktu widzenia, niezbędna, by zachować ciągłość działań organizacyjnych w skali jednego roku. Z zebranych danych płyną dość jednoznaczne wnioski – oczekiwania organizacji, jeśli chodzi o planowane budżety znacznie wzrosły w stosunku do deklaracji sprzed 2 lat. Oto bowiem odsetek podmiotów, które potrzebują środków w wysokości do 1.000 PLN spadł z 20,3% do 8,1%, a tych, których oczekiwania mieszczą się w przedziale powyżej 50.000 PLN wzrósł – z 26,2% do 34,7%. Największy odsetek organizacji (27,6%) wskazuje, że środki, których potrzebują, by zachować ciągłość działań to kwota z przedziału powyżej 10.000 PLN do 50.000 PLN.

Wykres 15. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jaka, w Państwa opinii, kwota jest niezbędna do zachowania ciągłości działań Państwa organizacji w skali jednego roku?”. Procent deklaracji

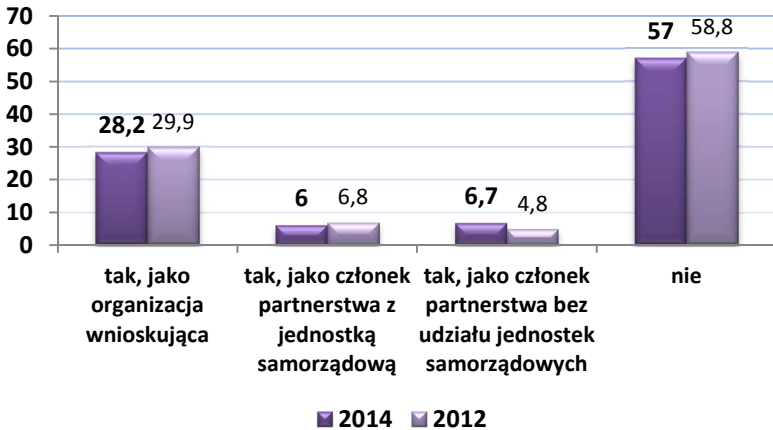
Ciekawe, ale zarazem niepokojące są dane dotyczące samooceny stanu wiedzy na temat możliwości dostępu do funduszy europejskich. Wśród pomorskich organizacji dominują te, które deklarują, że „wiedzą co nieco, ale wciąż za mało” – jest ich niemal połowa (49,6%), o 10,3% mniej niż w 2012 roku. Niemal dwukrotnie – z poziomu 14,8% do 28,1% - wzrósł jednak odsetek podmiotów, które deklarują, że ich wiedza jest bliska zeru. Blisko co 5 organizacja (18,7%) twierdzi, że wie wystarczająco dużo, a 3,6%, że nie słyszała o możliwości dostępu do funduszu (tu poprawa o 2% w stosunku do danych z 2012 roku).

Wykres 16. Samoocena stanu wiedzy na temat możliwości dostępu do funduszy europejskich. Procent deklaracji. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Organizacje proszone były o scharakteryzowanie swoich starań w zakresie pozyskiwania dofinansowania z funduszy strukturalnych / programów europejskich (w charakterze podmiotu wnioskującego bądź partnera). Na ogólnym poziomie dane uzyskane w roku 2014 nie różnią się znacząco od tych, które zebrano 2 lata wcześniej. Odsetek organizacji, które w ogóle nie starały się o pozyskiwanie środków spadł o niespełna 2% (z 58,8% do 57%). Spadła też jednak liczba podmiotów, które próbują pozyskać dofinansowanie, jako organizacje wnioskujące (z 29,9% do 28,2%). Warto zaznaczyć, że organizacje mogły zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź.

Wykres 17. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy Państwa organizacja próbowała kiedykolwiek pozyskać dofinansowanie z funduszy strukturalnych lub programów europejskich?”. Procent deklaracji. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Pewnym zmianom uległa natomiast dynamika prób i sukcesów w pozyskiwaniu funduszy unijnych. Struktura prób uległa „spłaszczeniu” w stosunku do sytuacji sprzed 2 lat. W 2012 roku więcej było organizacji składających wnioski jednokrotnie (+6,2%) lub bardzo często, tj. 5 razy i więcej (+5,9%). W 2014 roku znacznie wzrosła za to liczba podmiotów, które podjęły 3 bądź 4 próby, by pozyskać środki (26,5%, w porównaniu do 14,3% w 2012 roku). Skuteczność organizacji mierzona wskaźnikiem otrzymania minimum jednego dofinansowania praktycznie nie uległa zmianie. Z danych zebranych w 2014 roku wynika, że podmiotów, które nie otrzymały środków ani razu jest 53,1% (o 1% więcej niż 2 lata wcześniej). Dziś organizacje – częściej niż 2 lata temu – deklarują, że otrzymały środki 1 raz lub 3 razy i więcej.

W edycji badania z 2014 roku pytaliśmy organizacje (te, które otrzymały dofinansowanie na realizację zadań) o to, jak oceniają proces udzielania dotacji, tj. od pozyskania finansowania do rozliczenia projektu. Zdanie większości jest neutralne – 44,8% podmiotów jest zdania, że ocena nie może być ani dobra, ani zła. Identyczna ilość organizacji (27,6%) wypowiada sądy

pozytywne bądź negatywne, przy czym ani jedna organizacja nie deklaruje, że jest to proces, który należy określić „zdecydowanie dobrze”.

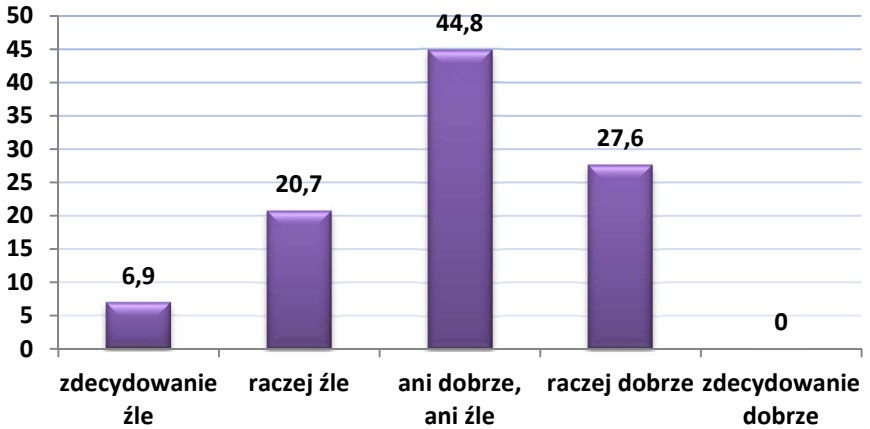
**Tabela 10. Próby i sukcesy w pozyskiwaniu funduszy unijnych.
Porównanie danych z 2012 i 2014 roku**

Ile razy w ciągu ostatnich 2 lat Państwa organizacja ubiegała się o dofinansowanie z funduszy lub programów unijnych?		
	2012	2014
jednokrotnie	42,9%	36,7%
dwukrotnie	28,6%	28,6%
3-4 razy	14,3%	26,5%
5 razy i więcej	14,1%	8,2%
Ile razy w ciągu ostatnich 2 lat Państwa organizacji udało się uzyskać dofinansowanie z tych funduszy lub programów?		
	2012	2014
ani razu	52,1%	53,1%
jednokrotnie	25,0%	28,6%
dwukrotnie	14,6%	8,2%
3 razy i więcej	8,6%	10,1%

Te podmioty, których ocena była negatywna bądź bardzo negatywna zostały poproszone o podanie, jakie są przyczyny takich wskazań. Z otrzymanych odpowiedzi wynika, że problematyczna jest przede wszystkim nadmierna ilość szczegółowych danych, wymaganych na etapie składania wniosku (7 wskazań), w dalszej kolejności zaś nadmierne wymagania administracyjne (6), konieczność angażowania własnych środków finansowych (4), opóźnienia w wypłacie środków/kolejnych transz (4), a także niejasna / nieczytelna komunikacja ze strony grantodawców (2), ograniczona elastyczność przesuwania środków w budżecie (1) oraz złożone procedury w trakcie realizacji grantu (1).

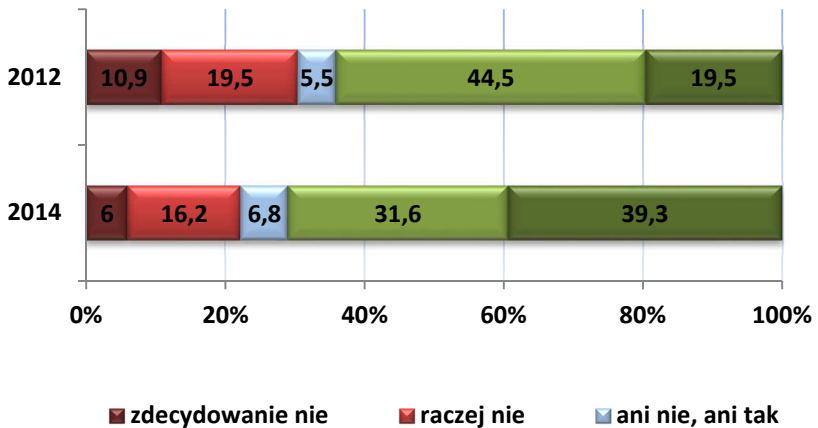
Mimo wskazywanych trudności tylko 3 z 29 organizacji (10,3%) doświadczyło problemów z rozliczeniem projektu ze strony grantodawcy. Bazując tylko na tych trzech wypowiedziach odczytujemy, że trudności miały przede wszystkim charakter formalno-biurokratyczny, np. wynikały z niedostarczenia wystarczającej ilości dokumentów księgowych. Jedna organizacja podniosła problem niekwalifikowalności kosztów.

Wykres 18. Ocena całości procesu udzielania dotacji. Procent deklaracji

Ważna zmiana w stosunku do danych z 2012 roku zaszła jednak, jeśli chodzi o gotowość organizacji do pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych. O ile zdecydowanych, by podejmować takie działania było w 2012 roku tylko 19,5% podmiotów, dwa lata później odsetek ten wzrósł ponad dwukrotnie, do 39,3%.

Wykres 19. Plany ubiegania się o pozyskanie środków Funduszy Strukturalnych. Porównanie procenta deklaracji z 2012 i 2014 roku

Liczba podmiotów, które nie planują, by ubiegać się o środki zmalała natomiast, również w skali 2 lat, z poziomu 30,4% do 22,2%. Te deklaracje świadczą więc o istotnym przesunięciu akcentu i zmianie perspektywy w obrębie sektora, jeśli chodzi o strategię prowadzonej działalności. Organizacje, które nie chcą starać się o środki z funduszy strukturalnych pytaliśmy o powody ich decyzji. Odpowiedzi, jakie otrzymaliśmy podzieliiliśmy na kilka kategorii. Jedną z nich jest deklarowany brak potrzeby, by podejmować tego typu starania. Organizacje są zadowolone, że „bieżący bilans jest zadowalający” i skupiają się na realizacji małych projektów. Od podejmowania działań mających na celu pozyskiwanie środków skutecznie odstrasza je nadmierna biurokracja. Zdaniem badanych „reguły są zbyt nużące”, a do tego skala działań organizacji nie przystaje do skali finansowania, jaką potencjalnie można otrzymać. Część podmiotów wprost deklaruje, że „te środki nam się nie należą” lub że nie realizują projektów, które można by z funduszy strukturalnych finansować. By się o ich pozyskanie starać, brakuje im też kadry, koordynatorów, którzy zajęliby się tego typu pracą. W tym celu myślą niekiedy, by ubiegać się o środki wspólnie z innymi organizacjami, chociaż dotychczas tego nie robiły. Niektóre deklarują brak środków na uruchomienie procesu starań o dofinansowanie, a pojedyncze wkrótce rozwiązują działalność, stąd też brak myśli o podejmowaniu nowych zadań.

Zasoby osobowe w organizacjach

Kolejnym analizowanym obszarem była kwestia zasobów osobowych w organizacjach z trzeciego sektora na terenie województwa pomorskiego. Ten blok otwiera wątek zatrudniania płatnych pracowników w organizacji. W porównaniu do roku 2012 odsetek takich osób wzrasta. O 7,6% spadła liczba organizacji, które nie podejmowały współpracy na zasadach płatnych. W 38,3% podmiotów współpracuje się z płatnymi pracownikami na stałe, zaś w 27,5% na zasadzie jednorazowych umów lub zleceń. Znacząco zmniejszyła się liczba organizacji, w których w ogóle nie współpracuje się z osobami wypłacając im wynagrodzenie. Odsetek takich podmiotów zmniejszył się z 41,2% do 23,2%, czyli spadł niemal dwukrotnie. Co ciekawe, spadła też

liczba organizacji, które zatrudniają (wypłacając wynagrodzenie) powyżej 11 osób – z 21,6% do 16%. Struktura populacji w tym względzie uległa, więc znacznemu spłaszczeniu.

Wykres 20. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy organizacja zatrudniała płatnych pracowników lub w jakiegokolwiek formie płaciła za pracę na jej rzecz?”. Porównanie procenta deklaracji z 2012 i 2014 roku

Istnieje możliwość porównania ogólnopolskiego w tym względzie. Struktura zatrudniania pracowników wśród polskich organizacji pozarządowych wygląda podobnie z tą różnicą, że pomorskie organizacje częściej korzystają z płatnej pracy na zasadzie jednorazowych umów lub zleceń (27,5% do 16% w próbie ogólnopolskiej), zatem zatrudniają finalnie więcej niż ogólnopolska średnia.

Tabela 11. Liczba płatnych pracowników w organizacjach. Porównanie procenta deklaracji z 2012 i 2014 roku

Ile osób regularnie pracuje w organizacji, pobierając za to wynagrodzenie?		
	2012	2014
nikt	41,2%	23,2%
1-2 osoby	15,7%	33,3%
3-5 osób	16,3%	18,2%
6-10 osób	5,2%	9,1%
powyżej 11 osób	21,6%	16,0%

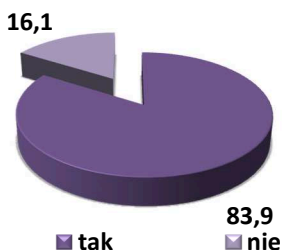
W ślad za opisaną zmianą idą plany organizacji względem wielkości zatrudnienia. O ile w 2012 roku zwiększać zatrudnienie chciało 7,4% podmiotów, tak teraz odsetek ten wynosi znacznie więcej, bo aż 18,9%. Zmniejszyła się liczba zarówno tych organizacji, które nie zamierzają zmieniać liczby pracowników, jak i tych, których plany nakierowane są na ich zmniejszanie. Szczegółowe dane przedstawione są na poniższym wykresie.

Wykres 21. Plany organizacji względem zatrudnionych osób. Porównanie procenta deklaracji z 2012 i 2014 roku

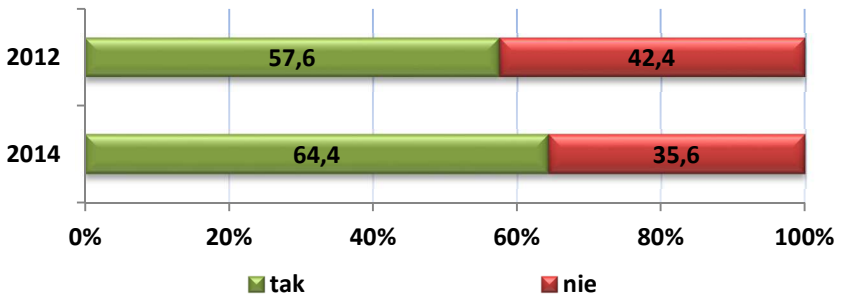

Zdecydowana większość organizacji (83,9%) zrzesza członków, choć odsetek ten jest nieznacznie niższy niż w 2012 roku (wyniósł wówczas 86,8%). Wzrósł za to odsetek organizacji zatrudniających wolontariuszy – z 57,6% w 2012 roku do 64,4% w 2014 roku. Można zakładać, że jest to jeden ze wskaźników zarówno większej otwartości organizacji, jak też ich zwiększającej się profesjonalizacji.

Wykres 22. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy Państwa organizacja ma członków?”. Procent deklaracji

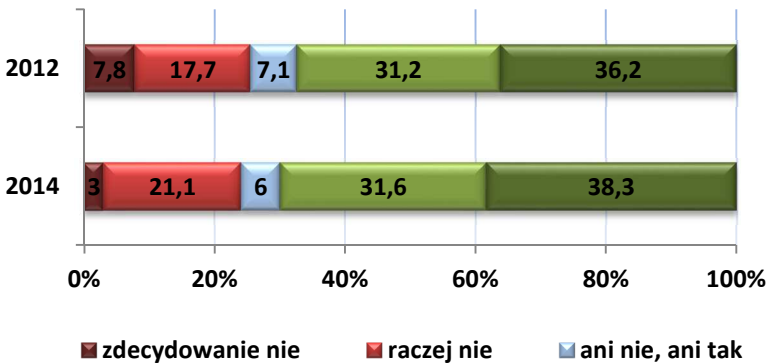

Wykres 23. Zatrudnienie wolontariuszy. Porównanie procenta deklaracji z lat 2012 i 2014

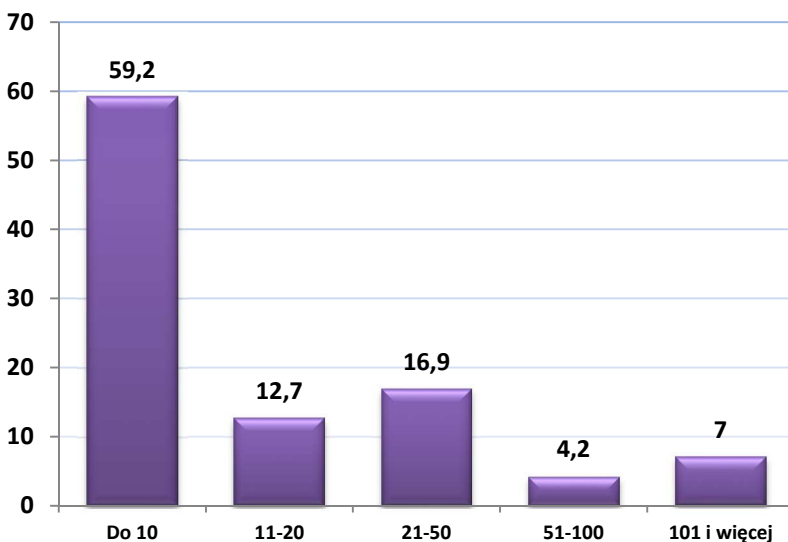
Organizacje trzeciosektorowe w woj. pomorskim stały się też nieznacznie bardziej skłonne do tego, by zatrudniać wolontariuszy w przyszłości. Takie plany snuje dziś 69,9% podmiotów, podczas gdy 2 lata wcześniej ten odsetek był niższy i wynosił 67,4%. Znacząco – z poziomu 7,8% do 3% – spadła liczba organizacji deklarujących, że zdecydowanie nie zamierza zatrudniać w kolejnych miesiącach działalności zatrudniać wolontariuszy. Te dane stanowią potwierdzenie bardziej ogólnej tendencji o poprawiającej się jakości i zwiększającym potencjale współpracy na linii organizacje-wolontariusze.

Wykres 24. Plan zatrudnienia wolontariuszy w kolejnych miesiącach bieżącego roku. Porównanie procenta deklaracji z 2012 i 2014 roku

Jeśli organizacja podejmuje współpracę z wolontariuszami, blisko 6 na 10 podmiotów (59,2%) wchodzi w ten rodzaj kooperacji z nie więcej niż 10 osobami. Jeśli jest to współpraca stała, odsetek w tej kategorii wzrasta do 72,9%. Odpowiednio mniej organizacji współpracuje z 11-20 wolontariuszami (12,7%), 21-50 (16,9%), 51-100 (4,2%) oraz 101 i więcej (7%).

Wykres 25. Deklarowane liczebności wolontariuszy w organizacji. Procent deklaracji w poszczególnych kategoriach

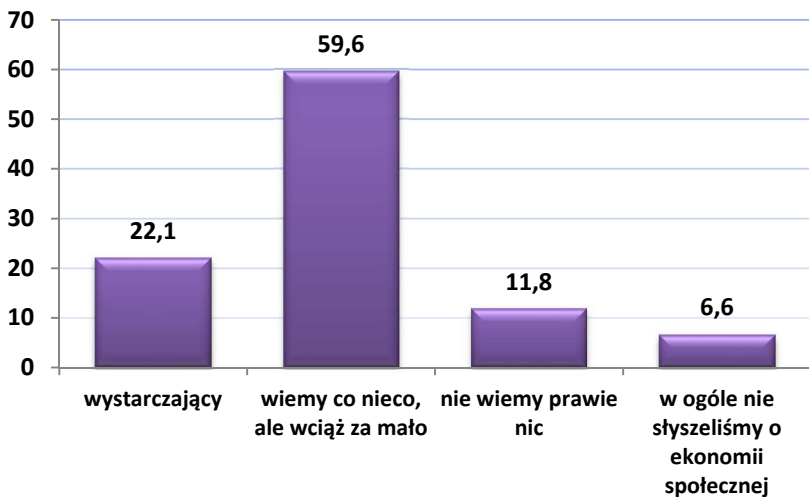

Przedstawiciele organizacji, które nie zamierzają podejmować współpracy z wolontariuszami najczęściej deklarują, że nie ma takiej potrzeby, a organizacja działa sprawnie bez wsparcia zewnętrznego (18 wskazań) lub – w kontrze do najpowszechniej wskazywanego argumentu – że brakuje chętnych do tego, by z organizacją współpracować (7). Poza tymi dwiema wskazywanymi przyczynami podnosi się jeszcze takie kwestie, jak specyfika pracy organizacji uniemożliwiająca działanie wspólnie z wolontariuszami (2), brak stosownych zadań (2), brak zasobów ludzkich, koordynatora, który współpracowałby z wolontariuszami (2), a także – pojedyncze wskazania – kwestie proceduralne czy preferencję organizacji, by osobom zaangażowanym w podejmowane działania płacić.

Ekonomia społeczna

Kolejnym wątkiem tematycznym poruszonym w kwestionariuszu były zagadnienia związane z ekonomią społeczną i ekonomizacją działań organizacji pozarządowych. Jedyne, co piąta organizacja deklaruje wystarczającą wiedzę na temat zagadnień ekonomii społecznej (22,1%). Budujące jest to, że niemal 3/5 organizacji wskazuje, że wie, co nieco na temat ekonomii społecznej (59,6%). Warto zauważyć, że jest to wyższy wskaźnik deklaracji niż w przypadku wiedzy na temat funduszy europejskich (łącznie odpowiedzi „wystarczający” i „wiemy, co nieco...” 81,7% do 68,3%). Wydaje się, więc, że wiedza na temat podstaw ekonomii społecznej w ciągu ostatnich paru lat jest bardziej dostępna i popularyzuje się.

Wykres 26. Deklarowana wiedza na temat ekonomii społecznej. Procent deklaracji

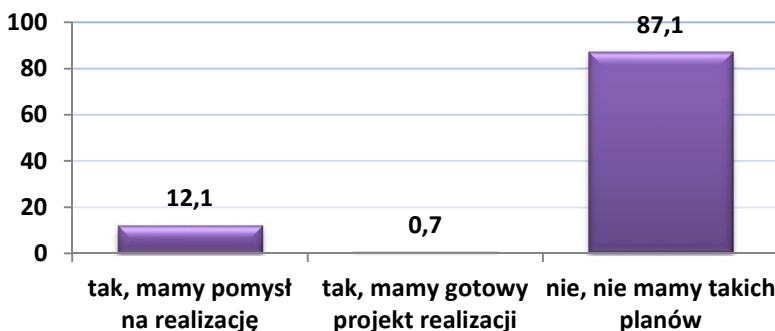
Jedna na dziesięć organizacji, które odpowiedziały na to pytanie deklaruje, że sama jest jednostką prowadzącą podmiot ekonomii społecznej (10%). Z uwagi na niską liczebność deklaracji zrezygnowano w tej części z posługiwania się wskaźnikiem odsetka procentowego na rzecz liczb bezwzględnych.

Według deklaracji NGO'ów podmioty ekonomii społecznej są umiejscowione w kilku obszarach działań. Najczęściej deklarowany obszar to: „kursy i szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych” (6 przypadków). Następnie instytucje wskazywały na usługi opiekuńcze i prowadzenie tego typu placówki (3). W dalszej kolejności podmioty ekonomii społecznej działają w obszarze szeroko rozumianej służby zdrowia (2) oraz w dziedzinie usług o charakterze wzajemnym lub spółdzielniach socjalnych (po jednym przypadku).

Głównymi beneficjentami tak realizowanych podmiotów są osoby niepełnosprawne oraz młodzież zagrożona wykluczeniem społecznym (odpowiednio: 8 i 7 przypadków). W dalszej kolejności są osoby wykluczone z rynku pracy z powodu wieku (50+) oraz osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej (6 i 4). Beneficjentami ekonomii społecznej są również osoby długotrwale bezrobotne (3) oraz powracające na rynek pracy po urloпах macierzyńskich i wychowawczych (3), jak również osoby uzależnione od alkoholu (1 przypadek).

Organizacje, które nie prowadziły podmiotu ekonomii społecznej zapytano o taką ewentualność w przyszłości. Okazuje się, że ponad 12% podmiotów ma pomysł na realizację takiego projektu. Wydaje się, że jest to względnie spory potencjał i dobry fundament pod rozwój ekonomii społecznej na Pomorzu. Warto jednak nadmienić, że organizacje deklarowały posiadanie jedynie pomysłu, a nie gotowego planu (1 organizacja) na zagospodarowanie pewnego obszaru działalności.

Wykres 27. Plany prowadzenia podmiotu ekonomii społecznej. Procent deklaracji

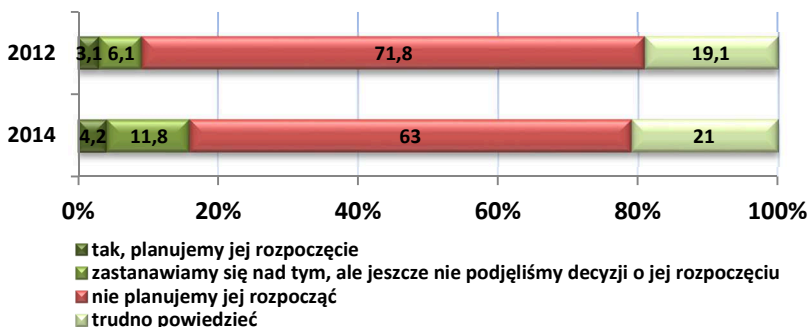
Organizacje oczekiwałyby dostępu głównie do dobrych praktyk, jeśli chodzi o wsparcie w nietłatwej materii ekonomii społecznej (60,9%). W dalszej kolejności znalazły się poradnictwo i szkolenia: z aspektów prawno-administracyjnych (51,3%), księgowości (36,5%), zarządzania i marketingu (34,8%) oraz umiejętności personalnych (31,3%).

Wykres 28. Oczekiwany rodzaj wsparcia w realizacji projektów w obszarze ekonomii społecznej. Procent deklaracji

W kontekście ekonomizacji działań organizacji warto zwrócić uwagę na powszechność prowadzenia działalności gospodarczej. Okazuje się, że jedynie 15% instytucji deklaruje ten rodzaj aktywności (13,8% w 2012 roku). Wskazuje to raczej na niewielką dynamikę zmian w tym obszarze na terenie województwa.

Wykres 29. Plany prowadzenia działalności gospodarczej. Procent deklaracji

Istnieje natomiast ewentualność, że przyszłe lata będą okresem rozwoju działań o charakterze gospodarczym w trzecim sektorze. Co prawda twarde deklaracje o rozpoczęciu działalności gospodarczej składa jedynie 4,2% badanych organizacji, to niemal 12% deklaruje „zastanawianie się” w tej kwestii. Jest to znacznie większy odsetek niż w 2012 roku. Wówczas pewne deklaracje były udziałem jedynie 3,1% organizacji, a jedynie 6,1% organizacji deklaroowało „zastanawianie się”. W tym kontekście uwagę zwraca również dość wysoki odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Być może w gronie tych niezdecydowanych również znajdują się organizacje, które planują ewentualność rozszerzenia działalności. W 2012 roku odsetek niezdecydowanych organizacji był podobny.

Kontakty z otoczeniem

W ostatnim bloku pytań diagnozowane były opinie na temat szeregu wymiarów współpracy organizacji pozarządowych z otoczeniem, samorządem a także innymi organizacjami pozarządowymi. W ostatnim pytaniu kwestionariusza organizacje miały również możliwość oceny twierdzeń na temat trzeciego sektora, co pozwala na określenie autostereotypu organizacji w województwie.

Respondenci mieli okazję wskazać podmioty z ich najbliższego otoczenia i określić częstotliwość kontaktów z nimi. Na wstępie należy zauważyć, że umocowanie organizacji pozarządowych w otoczeniu niewiele się zmieniło w przeciągu ostatnich 2 lat. Obserwuje się nieznaczne spadki deklaracji o częstości kontaktów aż z 14 podmiotami, przy czym – jak wskazano – nie są to gwałtowne zmiany we wzorach kontaktów.

W kontekście porównawczym można wyróżnić jedynie spadek kontaktów z innymi organizacjami pozarządowymi (o 0,24 punktu na skali 4-punktowej), z samorządem gminnym (o 0,16) oraz przedstawicielami czasopism specjalistycznych (-0,15). Pozytywną informacją jest natomiast zwiększenie natężenia kontaktów ze środowiskiem akademickim i eksperckim (+0,15).

Tabela 12. Częstotliwość kontaktów z otoczeniem zewnętrznym organizacji, gdzie 1 to brak kontaktów, a 4 – kontakty częste. Porównanie średnich wyników za lata 2012 i 2014

Grupy/institucje:	2012	2014	Różnica
Lokalna społeczność, w której działamy	3,12	3,07	-0,05
Institucje użyteczności publicznej (szkoła, muzeum itp.)	2,87	2,83	-0,04
Samorząd gminny (włącznie z miastami na prawach powiatu) lub jego agendy (np. OPS, MOPR)	2,90	2,74	-0,16
Inne organizacje pozarządowe w Polsce	2,80	2,56	-0,24
Media lokalne	2,61	2,56	-0,05
Samorząd powiatowy (starostwo powiatowe) lub jego agendy (np. PCPR, PUP)	2,50	2,34	-0,16
Środowisko biznesu, firmy prywatne	2,14	2,15	+0,01
Samorząd regionalny (Urząd Marszałkowski)	2,17	2,1	-0,07
Środowisko akademickie, naukowe, eksperci	1,70	1,85	+0,15
Institucje odpowiedzialne za dystrybucję funduszy europejskich	1,68	1,68	---
Urząd Wojewódzki i jego agendy (np. WUP, ROPS)	1,65	1,65	---
Kościół, związki wyznaniowe	1,70	1,62	-0,08
Czasopisma specjalistyczne, branżowe	1,76	1,61	-0,15
Media ogólnokrajowe	1,63	1,57	-0,06
Rząd, instytucje państwowe na szczeblu centralnym	1,53	1,52	-0,01
Zagraniczne organizacje pozarządowe z krajów Unii Europejskiej	1,49	1,38	-0,11
Partie i organizacje polityczne	1,29	1,21	-0,08
Zagraniczne organizacje pozarządowe poza krajami Unii Europejskiej	1,22	1,2	-0,02

Najczęściej organizacje kontaktują się z lokalną społecznością (3,07) – są to kontakty podejmowane „co pewien czas”. W dalszej kolejności typowa organizacja pozarządowa z Pomorza nawiązuje kontakt z: instytucjami użyteczności publicznej (2,83), samorządem gminnym (2,74), innymi organizacjami pozarządowymi oraz mediami lokalnymi (po 2,56). Sporadyczne kontakty są udziałem również takich grup, jak: samorząd powiatowy (2,34), środowisko biznesu (2,15) oraz samorząd regionalny (2,1). Reszta grup wskazana w tabelce notuje średnie wyniki, poniżej 2, co plasuje je w zbiorze podmiotów, z którymi organizacje nie mają kontaktów prawie w ogóle.

Warto przyrzeć się również szczególnej relacji kooperacji, jaką jest stosunek organizacji pozarządowych i samorządów. Poszczególne stwierdzenia na temat współpracy można było ocenić na skali od 1 do 10, gdzie wariant „1” oznaczał ocenę bardzo złą, natomiast „10” – bardzo dobrą.

Ogólnie można zauważyć wzrost niemal wszystkich ocen szczegółowych współpracy z samorządem w porównaniu z wynikami sprzed 2 lat. Organizacje w przypadku 6 z 9 ocen wskazywali na wyższe wyniki w 10-stopniowej skali. W jednym przypadku wynik był identyczny, a tylko w dwóch przypadkach sytuacja – w opinii respondentów – uległa pogorszeniu.

W porównaniu z danymi z 2012 roku można zauważyć, że organizacje doceniły większe otwarcie na inicjatywy i postulaty NGO’ów wśród administracji samorządowej (+0,41 punktu). Poprawiła się również, jeśli bazować na deklaracjach, wiedza samorządu na temat realiów funkcjonowania sektora (+0,25). Można, zatem zaryzykować tezę, że wzajemne zrozumienie, które powinno być de facto podstawą relacji obu podmiotów, rośnie. Również inny element budujący wzajemne zaufanie uległ wzrostowi, tj. efektywność urzędu w wydatkowaniu publicznych środków na współpracę z organizacjami (+0,18).

Przejrzystość reguł dotyczących współpracy była tym elementem, który oceniony został gorzej niż w badaniach z 2012 roku (-0,16), jednocześnie lepsze wyniki zanotowała postrzegana efektywność w wydawaniu środków (+0,18).

Tabela 13. Opinie na temat współpracy z samorządem

Opinie na temat współpracy z samorządem	2012	2014	Różnica
Dostępność informacji o działaniach samorządu	6,57	6,53	-0,04
Kompetencje urzędników kontaktujących się bezpośrednio z organizacjami	6,33	6,33	---
Wiedza o sytuacji i warunkach funkcjonowania organizacji	6,02	6,27	+0,25
Skłonność do pomocy organizacjom, przychylność wobec organizacji	5,53	5,68	+0,15
Efektywność urzędu w wydatkowaniu publicznych środków na współpracę z organizacjami	5,38	5,56	+0,18
Przejrzystość reguł dotyczących współpracy - konsultowania, przekazywania środków, itp.	5,69	5,53	-0,16
Otwartość na inicjatywy, postulaty organizacji	5,04	5,45	+0,41
Dostępność środków finansowych dla organizacji	5,19	5,28	+0,09
Skłonność do włączania organizacji w planowanie i podejmowanie istotnych decyzji i uchwał	4,74	4,94	+0,20

Organizacje są względnie zadowolone z dostępności informacji o działaniach samorządu (6,53), kompetencji urzędników (6,33) oraz ich wiedzy na temat sytuacji NGO (6,27). W mniejszym stopniu wyrażają zadowolenie z mechanizmów działania samorządu – efektywności wydawania środków (5,56) czy przejrzystości reguł tym kierujących (5,53). Wysokość środków oraz brak reakcji na inicjatywy NGO'ów również budzą mieszane uczucia wśród organizacji (odpowiednio: 5,28 i 5,45), choć warto zauważyć, że jest to właśnie grupa ocen, która wykazuje tendencję zwykłą. Tak jak w roku 2012, skłonność do włączania organizacji w planowanie i podejmowanie istotnych decyzji i uchwał zostało ocenione najniżej (4,94), choć znacznie lepiej niż 2 lata temu.

Badanie autostereotypu organizacji pozarządowych przynosi bardzo interesujące wyniki, zwłaszcza, jeżeli umieści się je w kontekście porównawczym. Okazuje się, że niemal wszystkie krytyczne stwierdzenia na temat trzeciego sektora uległy intensyfikacji. Oprócz natężenia, zmieniła się również kolejność / waga poszczególnych problemów w środowisku. Warto natomiast mieć na uwadze, że średnie ocen lokują się w zdecydowanej większości poniżej środka 10-stopniowej skali, co oznacza, że w dużej mierze tych krytycznych stwierdzeń organizacje jednak nie akceptują.

Tabela 14. Opinie organizacji na temat trzeciego sektora

Opinie na temat III-sektora:	2012	2014	Różnica
Organizacje konkurują między sobą, zamiast wspólnie podejmować współpracę	4,74	5,41	+0,67
Organizacje zatrudniają za mało pracowników, żeby móc podejmować współpracę z administracją samorządową	4,84	5,16	+0,32
Organizacje nie znają prawa, dlatego trudno współpracować i nie potrafią dostosować się do formalnych wymogów stawianych im przez administrację	4,71	4,78	+0,07
Organizacje boją się przejmować odpowiedzialność za realizację zadań publicznych	4,81	4,28	-0,53
Organizacje działają z dnia na dzień i nie planują współpracy	3,74	4,21	+0,47
Organizacje nie interesują się współpracą z administracją samorządową, skupiają się wyłącznie na zdobywaniu pieniędzy	3,90	4,02	+0,12
Organizacje często nie wiedzą, jakie są potrzeby lokalnych społeczności	3,58	3,98	+0,40
Organizacje nie potrafią sobą zarządzać i dlatego trudno im podejmować współpracę z administracją samorządową	3,46	3,87	+0,41

Organizacje wskazują na wzrost konkurencji między sobą, w miejsce podejmowania współpracy (+0,67). O ile w 2012 roku problem ten był

sklasyfikowany na trzecim miejscu, to w tegorocznych badaniach jest kwestią najbardziej dojmującą (w kontekście oceny stanu sektora). Wzrosło, również znacznie, poczucie, że organizacje nie mają planu na współpracę, działają „z dnia na dzień” (+0,47) oraz, że „nie potrafią sobą zarządzać i dlatego trudno im podejmować współpracę z samorządem” (+0,41). To ostatnie stwierdzenie – choć generalnie organizacje z nim się nie zgadzają – znalazło się wśród tych, w przypadku których wzrost takiego poczucia był najwyższy. Niepokoi również fakt coraz bardziej krytycznej oceny zdolności organizacji do rozpoznania potrzeb lokalnych społeczności (+0,4).

Jedynym wymiarem, w którym widać poprawę auto-postrzegania jest zdolność organizacji do przejęcia odpowiedzialności za realizację zadań publicznych (-0,53), co może wskazywać na częściowe, choć zwiększenie pewności siebie w tym obszarze. Poprawa wyników oceny współpracy z administracją samorządową może być również zwiastunem zmian na lepsze i coraz bardziej śmiałego przejmowania pewnych funkcji od samorządów.

STUDIUM JAKOŚCIOWE

**Raport z realizacji 10 pogłębionych wywiadów
indywidualnych
z przedstawicielami pomorskich organizacji
pozarządowych**

Opracowanie:

**Agnieszka Chomiuk
Antonina Paplińska**

Nota metodologiczna

Celem głównym jakościowego modułu badań było dokonanie diagnozy kondycji organizacji pozarządowych na Pomorzu w poniższych kategoriach:

- Potencjał ekonomiczny i merytoryczny organizacji;
- Zweryfikowanie źródeł finansowania organizacji;
- Identyfikacja trudności i potrzeb, na które napotykają organizacje w swoich działaniach;
- Stan zasobów organizacji;
- Gotowość organizacji do ekonomizacji swoich działań;
- Współpraca i kontakty organizacji z otoczeniem;
- Zmiany i ich dynamika w III sektorze na przestrzeni ostatnich 5 lat.

Dobór próby badawczej miał charakter celowy. Badanie przeprowadzono na grupie 10 osób – ekspertów, którzy zostali powołani do Regionalnego Panelu Ekspertów w projekcie „Trzeci sektor dla Polski”. Badani są jednocześnie przedstawicielami organów zarządczych organizacji pozarządowych działających na terenie województwa pomorskiego. Dobór nastąpił bez względu na rodzaj działalności, zasięg działania oraz stopień ekonomizacji organizacji reprezentowanych przez ekspertów.

Wśród reprezentowanych podmiotów były stowarzyszenia (5), fundacje (4) oraz jedna kościelna jednostka prawna. Staż współpracy każdego eksperta z reprezentowanymi organizacjami wynosił co najmniej 5 lat. Na potrzeby niniejszej analizy zastosowano technikę indywidualnego wywiadu pogłębionego.

Dla potrzeb niniejszego opracowania badanie jakościowo zostało przeprowadzone w okresie od sierpnia do września 2014 roku na terenie województwa pomorskiego.

Charakterystyka i funkcjonowanie organizacji

Badanie rozpoczęto od ogólnego pytania o kondycję pomorskich organizacji pozarządowych. Badani w większości oceniają, że stan organizacji pozarządowych i ich kondycja są korzystne / dobre. Zwracali uwagę na wzrost liczby organizacji i podnoszenie się ogólnego poziomu kompetencji:

(R 8) *Myszę, że kondycja jest dobra. Jesteśmy w czołówce kraju, mamy dużo organizacji.*

(R 10) *Myszę sobie, że kondycja III sektora jest nie najgorsza. Świadczyć może o tym duża liczba organizacji na Pomorzu, ale też ich stały wzrost.*

Respondenci porównując wcześniejsze lata zauważają również poprawę kondycji III sektora na Pomorzu. Część postrzega jednak kondycję III sektora na Pomorzu jako niekorzystną i oceniają, że stan organizacji się pogorszył:

(R 2) *Generalnie sytuację NGO uważam za niekorzystną.*

(R 7) *Nie wiem, czy o kondycji można mówić, to raczej brak kondycji. Czasy się zmieniają, system się zmienia, a dla wielu organizacji zmiana z „krótkich sprintów” na „bieg długodystansowy” jest bardzo trudna do przeprowadzenia.*

Badani wskazują wśród niekorzystnych zmian zatracenie misji społecznej na rzecz komercjalizacji. Wskazywali, że w wielu przypadkach trzeci sektor stał się miejscem pracy, coraz częściej w oderwanej od pierwotnej misji realizowanej przez dany podmiot. Cele statutowe są traktowane instrumentalnie, stanowią drugorzędną wartość względem zysku:

(R 9) *W porównaniu z tym co było 10 lat temu, kiedy grupa ludzi tworzyła stowarzyszenie, żeby coś zdziałać, teraz jest na odwrót. Ludzie idą do organizacji traktując to jako sposób na życie, ale w sensie na przeżycie – wiec najpierw trzeba zarobić, a dopiero później myśli się o rozwoju czy celach. W związku z tym zatracą się idea organizacji pozarządowych – organizacji społecznych. Pod tym względem oceniam zmiany w sektorze na gorsze.*

Wszyscy respondenci są zgodni co do tego, że kondycja pomorskich organizacji pozarządowych jest bardzo zróżnicowana i istnieje duże rozwarstwienie pod kątem zasobów, wiedzy i doświadczenia organizacji. Wskazywano na stosunkowo niewielką grupę dużych organizacji, które znacząco się rozwinęły oraz tych, które pozostały na tym samym bądź jedynie nieco wyższym poziomie, akcentując potrzebę wsparcia tych ostatnich przez organizacje infrastrukturalne:

(R 6) *Kondycja organizacji jest bardzo zróżnicowana – w ostatnich latach pojawiło się ogromne rozwarstwienie w III sektorze. Duże*

organizacje korzystające z EFS urosły, ale to wcale nie oznacza, że są stabilne; małe stoją w miejscu.

(R 10) *Jeśli mówimy o kondycji III sektora, to trzeba mieć na uwadze jego rozwarstwienie. Jest dużo mocnych, silnych organizacji, które prowadzą działania na szeroką skalę, są organizacje „średnie”, które już sporo wiedzą i mają, ale ciągle jeszcze są na początku drogi i to, co mnie najbardziej zatrzymuje to fakt, iż jest bardzo dużo słabutkiej „drobnicy”. Żyją ze składek członkowskich, a nawet najmniejsza dotacja z funduszy miejskich jest dla nich problemem, gdyż nie są w stanie sprostać formalnościom i rozliczaniu. Myślę, że w nich też jest ogromny potencjał i obszar do pracy, bo w tym zakresie jest co robić.*

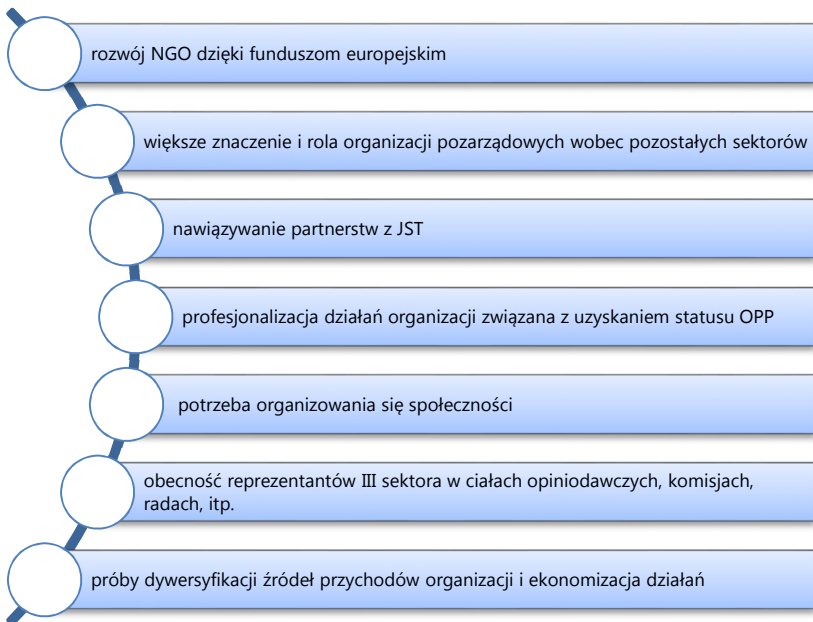
(R 8) *Sektor jest mocno zróżnicowany. Dużo silnych NGO, potem są organizacje mniejsze, które nie do końca sobie radzą. Mam wrażenie, że te duże organizacje nie do końca wypracowały sobie ścieżkę kontaktu z tymi mniejszymi, ciągle jest ta bariera braku zaufania, dużego obłożenia organizacji dużych, infrastrukturalnych, które nie są w stanie podołać obowiązkom i rozgoryczeniu tych mniejszych, które potrzebują wsparcia.*

Respondenci zostali zapytani o ich opinię na temat zmian, które zaszły w sektorze pozarządowym na przestrzeni ostatnich 5 lat. Czy uważają, że sytuacja pomorskich organizacji się zmieniła, a jeśli tak, to pod jakim względem? Zdecydowana większość ocenia, że zmiany, które się dokonały są korzystne dla sektora. Wśród korzyści wymienia się m. in. większe znaczenie i rolę organizacji pozarządowych wobec pozostałych sektorów czy rozwój NGO dzięki funduszom europejskim. Akcentowano także zmiany w mentalności władz samorządowych, które chętniej nawiązują partnerstwa z organizacjami pozarządowymi i przynajmniej w niektórych sferach zaczęły liczyć się z ich zdaniem.

(R 2) *Jest lepiej, bo NGO wzbudza większe zaufanie, ponieważ dochodzi do wymiany informacji; jest pole do współpracy. Współpraca z JST to teraz bardziej partnerstwo partycypacyjne. Wiedzą, że części bez nas nie zrobią (rewitalizacja). Jeśli chodzi o fundusze europejskie, to kilkadziesiąt organizacji sobie z tym poradziło, poszło do przodu. Jest świadomość u władzy, że trzeba współpracować z NGO.*

Inni badani wskazywali na profesjonalizację działań organizacji związanych z uzyskaniem statusu OPP oraz z samą potrzebą organizowania się społeczności. Zwracano także uwagę, że aktywność społeczna przybiera także inne formy, często działania o charakterze nieformalnym.

Rysunek 1. Pozytywne zmiany, jakie zostały zaobserwowane w sytuacji III sektora

Wśród przyczyn zmian badani wymieniają najczęściej: możliwości i wymagania związane z wdrażaniem i pozyskiwaniem funduszy europejskich oraz mniejszy strumień środków z samorządów wymuszający ekonomizację i dywersyfikację działań organizacji:

(R 5) Przyczyny poprawy sytuacji organizacji wynikają przede wszystkim z kilku kwestii: konkurencja, fundusze europejskie, który wymuszają profesjonalizację, powiaty i gminy dają coraz mniej kasy z „palca”; napływ ludzi z miast na tereny wiejskie – złamanie tabu władzy – ludzie coraz częściej mówią co myślą – przestają się bać.

Szczególnie ten ostatni aspekt świadczy o zmianie świadomości obywatelskiej, stanowiącej podstawę dostrzeżenia potrzeby zmiany, ale także jej przeprowadzenia.

Kolejne pytanie badawcze miało na celu identyfikację trudności, na jakie napotykają organizacje w swoich działaniach. Wśród problemów i trudności respondenci wymieniali te związane z zasobami, jak brak środków na realizację działań statutowych, brak zasobów kadrowych i/lub brak stabilności zatrudnienia w organizacjach. Ponownie przywołany został problem rozwarstwienia sektora i nierówności potencjałów, ale także braku umiejętności zarządczych, w tym planowania swoich działań:

***(R 6)** Braki kadrowe, brak ciągłości finansowej, małe NGO żyją na „krótki dystans”, bez planowania, brakuje umiejętności współpracy, np. małe NGO nie wchodzi w partnerstwa nawet po to, by mieć szansę, żeby aplikować o środki.*

***(R 7)** Potężne zbiurokratyzowanie działań i projektów, brak chęci do współpracy ze strony partnerów samorządowych, duże rozwarstwienie w sektorze pozarządowym – w sensie potencjałów, ale również w sensie świadomości i wiedzy.*

Inne wskazywane trudności związane są ze współpracą i komunikacją międzysektorową.

***(R 5)** Trudnością jest nieumiejętność współpracy, niezdrowa rywalizacja/zawiść; roszczeniowość wobec samorządu (głównie stare NGO). Myślą, że im się wszystko należy. Kolejny problem to komunikacja między NGO a JST, niezrozumienie siebie nawzajem (myślimy, że to, co nie jest zakazane, to jest dozwolone, oni, że jak czegoś nie ma wprost napisanego, to nie można); klientelizm polityczny.*

Wskazano także, że bolączką sektora jest brak organizacji strażniczych, których funkcje mogą być pełnione jedynie przez podmioty niezależne finansowo od władzy lokalnej, a których nie ma, bądź jest bardzo mało, z uwagi na to, że większość środków pochodzi właśnie z JST.

***(R 8)** Brak organizacji strażniczych, szczególnie w lokalnych społecznościach, to jest bardzo duża trudność, bo wiąże się to z brakiem niezależności od instytucji publicznych. Jest bardzo mało niezależnych*

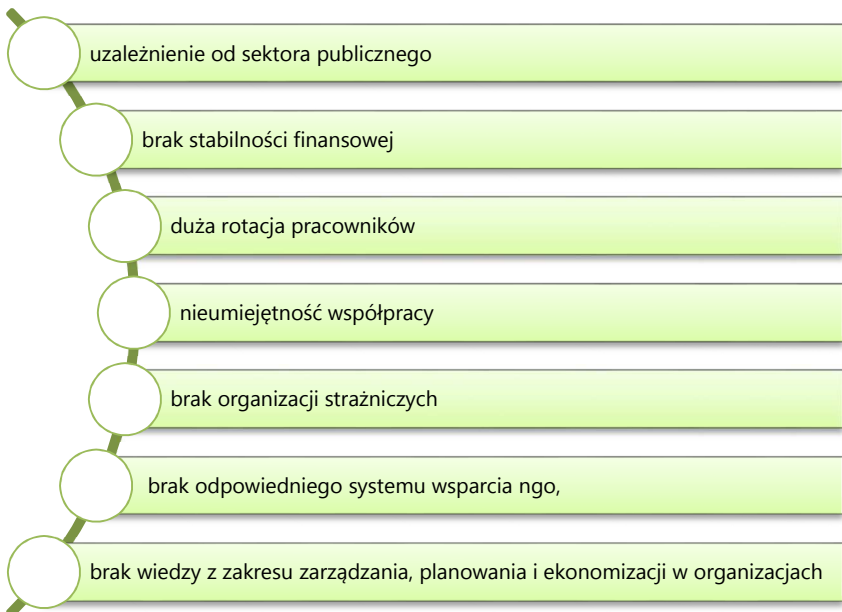
organizacji, które mogłyby monitorować działań JST. Jest też bardzo mało instrumentów niezależnych wsparcia organizacji.

W swoich działaniach organizacje napotykać również na trudności wynikające z deficytów merytorycznych, związanych z kompetencjami i umiejętnościami członków organizacji, ale także brakiem dostatecznej uwagi w kontekście potrzeb społeczności lokalnych.

Pozostałe problemy wymieniane przez respondentów to zróżnicowanie obszarowe wsparcia dla organizacji pozarządowych i nieadekwatny system udzielania pomocy organizacjom, szczególnie w kontekście funkcjonowania organizacji parasolowych.

(R 9) *Zbyt wolno przepływa informacja z „góry” z miasta wojewódzkiego do subregionów. Złe rozmieszczenie organizacji parasolowych. Brak niezależności organizacji parasolowych od pozostałych. Często z jednej strony takie organizacje wspierają słabsze w jakimś obszarze, a później z nimi konkurują o te same środki – znając możliwości i pomysły tych, których wspierali.*

Rysunek 2. Największe problemy, na które napotykają organizacje w swoich działaniach

Finanse organizacji

Pomorskie organizacje pozarządowe finansują swoje działania statutowe w znacznej mierze ze środków publicznych, w tym samorządowych i rządowych. Jednocześnie zwracano uwagę, że dużymi środkami dysponuje stosunkowo niewielka liczba podmiotów. Respondenci oceniają przy tym, że działalność gospodarcza w organizacjach jest mało popularna.

(R 3) Źródła przychodów organizacji to $\frac{3}{4}$ środków publicznych różnego rodzaju (samorządowe, rządowe, PEFRON itp.). $\frac{1}{4}$ to środki prywatne.

(R 6) Źródła finansowania rozkładają się następująco: JST – dotacje na zadania własne gmin i powiatów; EFS – dla ok 5% organizacji; 1% - dla dosyć wąskiej grupy są to znaczące środki.

Kolejne pytania zadane badanym dotyczyły zmian, jakie zaszły w finansowaniu działań organizacji pozarządowych na przestrzeni ostatnich lat oraz ich przyczyny i skutki. Według badanych główną przyczyną zmian były możliwości pozyskiwania funduszy europejskich oraz możliwość uzyskania 1% podatku na działalność organizacji ze statusem OPP.

(R 2) Zmiany w kontekście finansów były spowodowane przez: EFS i 1%.

(R 6) Zmiany w kondycji finansowej w ostatnich 5 latach: na pewno wywołał EFS, który przejął finansowanie NGO. Pojawiły się próby zarabkowania przez organizacje (to pozytywna zmiana), jednocześnie JST przesuwa pieniądze do innych sfer – przestaje inwestować w kwestie społeczne (to negatywna zmiana).

To ostatnie wskazuje na zagrożenia, które płyną z nadmiernego przywiązania do środków europejskich i „rozmywania” odpowiedzialności za wsparcie sektora.

Z wypowiedzi respondentów wynika, iż dostęp do funduszy strukturalnych zmienił zasadniczo funkcjonowanie organizacji. Dla większości reprezentowanych w badaniu podmiotów zmiany te polegały na profesjonalizacji działań, uzyskaniu zasobów materialnych oraz zwiększeniu skali działań realizowanych przez organizację.

(R 5) *Dla naszej organizacji fundusze europejskie oznaczały profesjonalizację, wzmocnienie pozycji lokalnej, przebicie się do samorządu jako mini partner.*

(R 6) *Te NGO, które skorzystały z EFS zatrudniły ludzi, co oznacza z jednej strony instytucjonalizację, ale też biurokrację, myloną często z profesjonalizacją. Pojawiła się ogromna masa pieniędzy na działania, na które nie było wcześniej środków.*

Wśród największych barier w realizacji projektów wymienia się procedury, biurokratyczne, bardzo dużą konkurencję, brak kompetencji merytorycznych urzędników, realizację procedur zgodnie z ustawą o prawie zamówień publicznych, ale także uznaniowość decyzji urzędników odpowiedzialnych za rozliczanie projektów.

(R 3) *Widzę dużo trudności. WOP to jest jakiś koszmar. Nie rozumiem tego przywiązania do rzeczy drugorzędnych, niezwiązanych bezpośrednio z realizacją celu – często nie jest to kwestia biurokracji, a braku życzliwości.*

(R 6) *Dla nas dużym problemem było rozliczenie środków (dowolność interpretacji przepisów przez IP i IZ). Rzesza pracowników od funduszy europejskich migrujących z projektu do projektu niezwiązanych z misją konkretnej organizacji, po prostu podążają za projektami. Długie terminy przekazywania środków, zapytania ofertowe, opiekunowie projektów – niekompetentni i niedecyzyjni.*

Respondenci dostrzegają zarówno korzyści płynące z dostępu do funduszy strukturalnych i ich rolę w rozwoju pomorskich organizacji, ale też wskazują na płynące z tego zagrożenia. Pojawiły się uwagi, że organizacje zaczynają realizować projekty, a nie cele społeczne, że nadmiernie uzależniają swoje funkcjonowanie od dotacji, niedostatecznie skupiając się na dywersyfikacji źródeł finansowania, gwarantującego bezpieczeństwo podmiotu.

(R 4) *EFS przede wszystkim nauczył biurokracji (choć też porządku); niestety również markowania działań. Generalnie fundusze europejskie są odczytywane jako „groźne”, „trzeba z nimi uważać”.*

(R 9) *Uzależnienie od dotacji to jest samobójstwo dla organizacji pozarządowych. Nie myślimy szeroko, nie zastanawiamy się, jak stworzyć podmiot ekonomii społecznej, np. w oparciu o stowarzyszenie,*

tylko szarpiemy się o kolejny grant, konkurując sami ze sobą, co budzi konflikty. Czyli z jednej strony bardzo dobrze się wyspecjalizowaliśmy w grantach, a z drugiej nie mamy jako organizacje alternatywy, drugiej nogi, czyli innych źródeł finansowania działań. Np. w Małopolsce bardzo wiele organizacji prowadzi schroniska, domy pomocy społecznej, hostele, hotele, a na Pomorzu jest mało takich organizacji.

Zasoby osobowe w organizacjach

Proces profesjonalizacji działań NGO wymaga odpowiedniego przygotowania technicznego i merytorycznego oraz posiadania niezbędnego potencjału ekonomicznego. Na zasoby organizacji składają się kwestie formalne, ale również struktura zarządzania, kompetencje i umiejętności, posiadanie planów strategicznych, rozeznania rynku i koncepcji biznesowej.

Z analizy zebranego materiału wynika, że pomorskie organizacje pozarządowe posiadają niezbędne zasoby własne, które pozwalają na zaspokajanie podstawowych potrzeb. Do najważniejszych zasobów organizacji należą osoby je tworzące, tj. członkowie, wolontariusze, działacze.

(R 4) Dużo jest w organizacjach zasobów ludzkich, entuzjazmu, dyspozycyjności, nawet względem swojego czasu. Tego nie spotykamy raczej w innych sektorach

(R 8) Największym zasobem naszej organizacji jest zespół, świadomy misji i celów społecznych.

Do innych najczęściej wymienianych zasobów własnych organizacji należą: sprzęt komputerowy, telefony, drukarki, materiały, wyposażenie biurowe. Tu respondenci podkreślają, że w dużej mierze do wzbogacenia organizacji o zasoby techniczne przyczyniła się realizacja projektów.

Rysunek 3. Zasoby w organizacjach

Na pytanie o to, czego szczególnie brakuje w organizacjach i jakie zasoby są szczególnie deficytowe respondenci najczęściej wskazywali zasoby ludzkie, umiejętności i kompetencje, szczególnie te pozwalające na bieżąco badać potrzeby odbiorców. Ważnym problemem jest brak gwarancji stabilności zatrudnienia. W takich warunkach trudno zbudować zespół profesjonalistów i zarządzać podmiotem długofalowo.

(R 1) *Czego nam brakuje? Przede wszystkim profesjonalnej kadry, dobrych warunków lokalowych, narzędzi badania potrzeb odbiorców (to widać przy ZITie).*

(R 7) *Brakuje wszystkiego – od kompetencji w zakresie zarządzania, komunikacji, promocji i realizacji działań, rozliczania projektów, budowania partnerstw, badania potrzeb lokalnych, po rzeczy, które wydawałyby się oczywiste (w sensie, że są), jak zaangażowanie do pracy, wolontarystyczne idee bezfinansowego udziału w przedsięwzięciach, po motywację do działania.*

(R 10) *Największą trudnością są zasoby ludzkie. Bo jak jest projekt, to zatrudniamy pracowników, szkolimy ich, wdramy, natomiast jak projekt się kończy, to niestety trzeba tych ludzi często zwalniać. To jest dla mnie ogromna trudność. Bo ilekroć mamy jakiś projekt, to szukamy ludzi, którzy będą w stanie dane zadania wykonać jak najlepiej. I często jest tak, że udaje nam się zbudować naprawdę dobry zespół, ludzie czują misję, zdobywają poprzez*

praktykę doświadczenie i gdy okazuje się, że nie ma kontynuacji i nie można tych ludzi zatrzymać, to jest to duży ból. Trzeba rozpraszać ten kapitał, który udało się pozyskać, zgromadzić, brak jest stabilizacji w zasobach ludzkich w organizacjach.

Ekonomia społeczna

Część pytań badawczych dotyczyła ekonomii społecznej i związanej z nią ekonomizacji działań organizacji pozarządowych. Respondenci dostrzegają pewne tendencje w kierunku ekonomizowania działań pomorskich organizacji, ale wyrażają duże obawy dotyczące stanu gotowości do tego procesu oraz istniejące stereotypy i przekonania, które mają na nie wpływ.

(R 5) *Jest to na pewno moda – ale może dzięki temu zostanie przekroczona jakaś masa krytyczna. Na jednym skrajnym biegunie są ci, którzy mówią: to jest biznes, na drugim ci, dla których to jest przedłużenie pomocy społecznej – mało kto wyczuwa ten balans pomiędzy jednym a drugim aspektem.*

Badani dostrzegają również fakt, iż początek kolejnej perspektywy finansowania ze środków Unii Europejskiej może odsuwać myśl o wprowadzaniu działalności gospodarczej do organizacji.

(R 9) *Pytanie, na ile organizacje widzą teraz potrzebę ekonomizacji swoich działań. Przed nami 7 lat tłustych kolejnej perspektywy finansowania z UE. Te organizacje, które już się wyspecjalizowały w zdobywaniu tych funduszy mogą po prostu nie myśleć o innych możliwościach.*

Do najczęstszych powodów podejmowania działalności ekonomicznej wymienionych przez organizacje zaliczono:

- zwiększenie bezpieczeństwa organizacji poprzez dywersyfikację źródeł przychodów;
- szansę na trwałość / stabilność prowadzonych działań;
- generowanie dochodu, o którego przeznaczeniu można decydować samodzielnie;
- możliwość zasadniczego wzrostu skali i obszaru działań organizacji.

(R 1) *Dlaczego warto się ekonomizować – bo granty się skończą – przetrwają ci, którzy się tego nauczą...*

(R 2) *Czy warto? Tak. Organizacje muszą nauczyć się mieć konkretny produkt i usługę – to jest konieczność – budowanie kapitału na przyszłość.*

Wymieniane przez badanych powody, które stanowią zagrożenie lub wstrzymują organizacje przed ekonomizacją działań to:

- lęk przed zmianą, obawa przed ryzykiem finansowym;
- trudności proceduralne i administracyjne;
- brak umiejętności i kompetencji w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej;
- konieczność zaangażowania personelu w działania przedsiębiorstwa i tym samym ograniczenie ich dotychczasowego zaangażowania w działalność statutową;
- możliwa niechęć ze strony lokalnego środowiska wynikająca ze stereotypowego postrzegania działalności organizacji pozarządowych;
- utrata misji przez organizację;
- nieprzyjazne uregulowania prawne.

(R 1) *Myślimy o ekonomizacji działań, ale brakuje osób, impulsu, umiejętności współpracy z biznesem, odwagi.*

(R 2) *Głównym problemem jest obawa przed podjęciem działań/strach, bo często się nie udaje i to może być zmarnowana inwestycja. Jest kilka przykładów dobrych praktyk, ale generalnie my nie jesteśmy na to przygotowani. W naszym przypadku najczęściej brakuje czasu, ale także jest bariera mentalnościowa (często organizacje boją się, co pomyślą inni).*

Szczególnie jednak akcentowana jest świadomość braku odpowiednich kompetencji w poszczególnych organizacjach. Respondenci podchodzili sceptycznie do pomysłu kompetencji społeczników w biznesie, wskazując na odmienne motywacje napędzające obie te aktywności.

(R 3) *Trudności w prowadzeniu działalności gospodarczej: brak wiedzy i tzw. biznesowego podejścia, trudności w dawaniu za usługę tylu pieniędzy ile to kosztuje – świadomość jest taka, że w sektorze to powinno być tańsze, takie rzeczy trzeba robić naprawdę profesjonalnie albo się za to nie brać, bo się na rynku nie utrzyma. U nas to musi dojrzeć – za 5 lat chciałabym, żeby to było 50% naszych dochodów.*

(R 4) Brak wiedzy – żeby prowadzić biznes, trzeba wiedzieć jak – to nie są kompetencje naturalne w III sektorze, głównie, dlatego, że motywacje aktywności tutaj są bardzo inne.

Inni wskazywali także na zewnętrzne bariery uniemożliwiające bądź zniechęcające do podjęcia tego typu aktywności.

(R 9) Jak myślę o gotowości pomorskich organizacji do ekonomizacji, to widzę, że same NGO są lepiej do tego przygotowane niż państwo do ich funkcjonowania, np. w zakresie prawa i legislacji. Na zachodzie mamy przykłady uspołecznionych zamówień i innych regulacji prawnych, które ułatwiają organizacjom, które prowadzą działalność, funkcjonowanie. W Polsce tego nie ma.

Poruszono także problem braku świadomości co do konieczności podjęcia trudu ekonomizacji przez organizacje pozarządowe, a także negatywnego odbioru społecznego tego zjawiska.

(R 10) Myślę, że największe trudności w ekonomizowaniu organizacji to problemy świadomościowe, wszystkie inne są do przejścia. Myślę, że samo funkcjonowanie, czy to na bazie projektów unijnych, czy też działalności gospodarczej jest podobne i obciążone podobnym ryzykiem. Nie wiesz czy otrzymasz grant, tak jak nie masz gwarancji, że działalność będzie przynosiła zyski. Natomiast chyba w pokładach świadomości w organizacjach ta ekonomizacja, rozumiana jako działalność gospodarcza, jest źle postrzegana. Dlatego myślę, że to jest praca na mentalności i pokazaniu, że nie ma dużej różnicy między tymi środkami, bo żadne nie są pewne. Tylko w jednym warunku dyktuje ci grantodawca, a w drugim klient.

Kontakty z otoczeniem

Respondenci wskazali na trzy płaszczyzny współpracy pomorskich organizacji:

- organizacje a inne organizacje;
- organizacje a JST;
- organizacje a sektor prywatny.

Badani ocenili, że organizacje najczęściej współpracują z samorządem lokalnym, w drugiej kolejności z innymi organizacjami. Jako najtrudniejszą i najrzadszą współpracę respondenci wskazali partnerstwo z sektorem prywatnym.

(R 9) *Na końcu jest współpraca z biznesem, bo jest najtrudniejsza. Biznes musi w tym po prostu widzieć interes. Tu organizacje mają najmniej sukcesów.*

(R 6) *Bardzo słaba współpraca wynikająca z braku takiej kultury, nawyku; nakłada się na to rywalizacja – czasem ta współpraca jest wymuszana przez projekt (dodatkowe punkty). NGO-biznes – słaba współpraca. To światy, które do siebie nie przystają i traktują się w dużej mierze w sposób utylitarny – oni chcą sobie zrobić PR, my chcemy kasę.*

Respondenci jednoznacznie uznają, że najczęściej organizacje pozarządowe podejmują współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego. Jednocześnie badani wskazują, że współpracy tej brak znamion prawdziwego partnerstwa. Akcentowano brak włączania strony społecznej w procesy tworzenia czy programowania polityk publicznych.

(R 7) *Organizacje współpracują z władzami lokalnymi przede wszystkim w zakresie pozyskiwania środków na działania. Mniej jest inicjatyw np. wspólnego planowania polityk rozwoju i ich realizacji. Zmienić należałoby wiele rzeczy. Ze strony organizacji: podejście roszczeniowe, posiadanie odpowiednich kompetencji do realizacji działań. Ze strony samorządu zmiana powinna przede wszystkim dotyczyć mentalności: organizacje pozarządowe to partnerzy w realizacji polityki publicznej, aktywizacji mieszkańców i budowania trwałych podstaw systemu demokratycznego w naszym kraju, a nie grupa oszołomów, prywatnych inicjatyw, które są potrzebne tylko ich członkom/sympatykom.*

Większość badanych określa relacje w sektorze jako mało udane. Wskazują na brak relacji partnerskich. Sektor raczej nastawiony jest na konkurencję i rywalizację, nie wspólny wysiłek strategicznego planowania rozwoju sektora. Szczególnie poziom współpracy sektorowej wymaga szczególnej uwagi i wysiłku, ale też zawiera niewykorzystywaną dotąd potencjał.

(R 8) *Chciałabym powiedzieć, że organizacje współpracują głównie ze sobą, ale tak nie jest. Bardzo nad tym ubolewam, bo wydaje mi się, że skoro jesteśmy sektorem, to powinniśmy się czuć jak sektor, silny, taki, który podejmuje rozmowy, działania, buduje partnerstwa i współpracę. Nie ma współpracy w sektorze. Bardzo mnie to boli, że nie umiemy się tak często dogadać w tak ważnych dla nas sprawach. Niestety organizacje głównie współpracują z samorządem. To jest ich główny i specyficzny partner, o którego trzeba dbać, bo często jest się zależnym od jego przychylności, grantów, subwencji itp.*

(R 10) Jeśli chodzi o współpracę w sektorze, to wiem, że organizacje dobrze ze sobą współpracują do momentu dopóki nie konkurują ze sobą w konkursie. To jest natomiast naturalne. Ktoś wygrywa, ktoś przegrywa więc też pojawiają się różne emocje. Natomiast dostrzegam we współpracy między organizacjami duże szanse i możliwości, choćby związane z brakiem utrudnień i procedur dotyczących wzajemnej pomocy, użyczeń itp.

Badani widzą dużą szansę dla rozwoju sektora pozarządowego i lokalnych inicjatyw we współpracy z biznesem. Podkreślają jednak, że to bardzo trudna współpraca, której organizacje się dopiero uczą.

(R 8) Z biznesem jest trudno, to jest nadal najtrudniejszy obszar współpracy. Brak wspólnego języka, na zasadzie biorca-dawca, nie ma partnerstwa. Biznes ma oczekiwania, że dadzą i będzie zrobione, ważne są kontakty osobiste. Trudno oczekiwać zaangażowania, a na dodatek w Polsce filantropia nie cieszy się szacunkiem.

(R 10) Trudno to może nazwać już współpracą, ale pojawia się też biznes. Trochę na zasadzie CSR-u, trochę sponsoringu, bardziej na zasadzie koegzystowania i wzajemnej zależności, ale dostrzegam w tym dużą szansę na budowanie relacji bardziej partnerskiej.

System wsparcia organizacji pozarządowych w województwie pomorskim

Poddani badaniu eksperci sektora pozarządowego w województwie pomorskim są zgodni co do faktu, że organizacje pozarządowe są na różnym poziomie rozwoju organizacyjnego, różny jest także ich stan zasobów ludzkich, materialnych, prawnych i technicznych. Dlatego niezwykle istotne jest zdaniem respondentów stworzenie systemu wsparcia organizacji pozarządowych, który pozwoliłby na wyrównywanie szans organizacji pomorskich, wzmacnianie merytoryczne kadr, standaryzację usług świadczonych przez sektor pozarządowy oraz integrację sektora.

Na pytanie „Jak ocenia Pan/Pani system wsparcia organizacji pozarządowych w województwie pomorskim?” respondenci nie byli zgodni w ocenach. Jeden z ekspertów stwierdził, że nie ma na Pomorzu systemowych rozwiązań mających na celu wspieranie organizacji pozarządowych. Inni dostrzegali

szanse na systemowe wspieranie NGO w ramach sieci Centrów Organizacji Pozarządowych, choć różnie oceniali działanie sieci.

(R 1) *Dobrze się zapowiada, powinien być finansowany ze środków JST, NGO, biznesu. To pierwszy system, który skupia różne gałęzie branży (COP, CAL) i przekłada się na zmianę regionalną. Ponadto wartością jest standaryzacja – w każdym powiecie takie same wsparcie.*

(R 9) *Z jednej strony sukces – bo sam system jest dobrze pomyślany. Z drugiej porażka z dwóch względów: po pierwsze przypisanie działań COP do PROP, po drugie niewłaściwy dobór organizacji świadczących usługi COP. Na pewno nie powinno to się odbywać w taki sposób, że organizacja z dużego miasta steruje usługami w ramach COP, decydując co dany powiat potrzebuje. Decyzyjność musi być oddolna.*

(R 8) *Istniejące COP-y: nie zadziałały, jak miały zadziałać. Za małą ilość, za duży obszar. Metodologia fajna, „szycie na miarę”, ale trudność z siecią. Fajnie, że są standardy, jest potencjał, ale podchodzę z dystansem, bo nie znam zasad funkcjonowania Federacji. Uważam, że COP-y muszą być finansowane ze środków rządowych i samorządowych.*

Respondenci, zapytani o to, jak ich zdaniem system wsparcia organizacji pozarządowych powinien funkcjonować, przywołali następujące cechy: komplementarność, stałość, standaryzacja i lokalność.

(R 6) *Powinien mieć wieloaspektowe możliwości podnoszenia efektywności organizacji. Powinien być systemowy, stały i komplementarny. Pomorskie Centra Organizacji Pozarządowych to może być zręb tego systemu. Wg mnie to powinien być system 1 COP – 1 powiat i powinien móc realizować pakiet podstawowy: informacja, szkolenia, doradztwo, integracja sektora (jeśli nie ma innych struktur) Powinien mieć zapewnione podstawy finansowania, powinien być wystandaryzowany.*

(R 4) *Dla mnie centrum wsparcia musi integrować wiele aspektów, np. COP (standardowe funkcje), informacje w ramach sieci Eurodesku, tworzony teraz Akumulator Społeczny (regranting). Jedna funkcja na tak małym terenie to za mało. System powinien być raczej subregionalny niż powiatowy.*

REKOMENDACJE

Mając na uwadze sformułowane wnioski z analizy warto zasugerować pewien zestaw działań, które mogą być odpowiedzią na główne problemy sektora organizacji pozarządowych na terenie województwa pomorskiego.

Wsparcie organizacji w procesie ekonomizowania swoich działań/wzmocnienia podstaw finansowych, w tym w szczególności:

- Edukowanie organizacji w zakresie dywersyfikacji ich źródeł przychodów, w tym w zakresie ekonomizacji działań, poprzez odpłatną działalność pożytku publicznego oraz działalność gospodarczą;
- Lobbowanie na rzecz tworzenia przyjaznych regulacji prawnych w zakresie funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej;
- Uruchomienie na większą skalę instrumentów zwrotnych, adresowanych do funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych;
- Udzielanie dotacji innym typom podmiotów ekonomii społecznej niż spółdzielnie socjalne, w tym: organizacjom pozarządowym, spółkom non-profit;
- Zachęcanie samorządu do zwiększenia zamówień kierowanych do sektora podmiotów ekonomii społecznej.

Zwiększanie kompetencji organizacji, szczególnie w aspekcie znajomości prawa oraz zarządzania podmiotem:

- Edukowanie organizacji w zakresie przepisów prawnych regulujących ich działalność, świadczenie usług doradczych i szkoleniowych w tym obszarze dla organizacji;
- Inwestowanie w rozwój merytoryczny kadr organizacji;
- Uświadamianie organizacjom konieczności planowania finansowego w dłuższej perspektywie czasowej;

- Wdrażanie w organizacjach działań mających na celu przyuczanie do planowania strategicznego, w tym zagadnień związanych z działalnością gospodarczą;
- Edukowanie organizacji w zakresie budowania struktury organizacyjnej.
- Podejmowanie działań lobbujących za wprowadzeniem ułatwień formalno-prawnych w kontekście codziennego funkcjonowania organizacji, jak również różnych programów grantowych, szczególnie na stopniu krajowym.

Stworzenie i wdrożenie regionalnego systemu wsparcia organizacji pozarządowych:

- Dopasowanie oferty do wsparcia do diagnozowanych potrzeb;
- Stworzenie systemu komplementarnego, integrującego wiele funkcji.

Podejmowanie działań wzmacniających współpracę wewnątrz i zewnątrz-sektorową, ze szczególnym uwzględnieniem biznesu:

- Podjęcie działań na rzecz partnerstw lokalnych, inicjatyw pozarządowych, wspólnych reprezentacji sektorowych i innych;
- Tworzenie tzw. „dobrego klimatu” dla rozwoju organizacji pozarządowych i wzmacniania roli sektora w środowisku samorządowym i biznesowym;
- Działania na rzecz współpracy organizacji pozarządowych z biznesem poprzez promocję społecznej odpowiedzialności biznesu, poszukiwanie partnerów biznesowych dla podmiotów ekonomii społecznej w zakresie zleceń, wzajemnej wymiany lub sprzedaży usług, realizacja spotkań i wydarzeń dla sektora prywatnego promujących ekonomię społeczną.

SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW

TABELE

Tabela 1. Podstawowe informacje na temat badania organizacji pozarządowych w województwie pomorskim w 2014 roku

Tabela 2. Status prawny organizacji w próbie

Tabela 3. Stanowiska osób wypełniających kwestionariusz ankiety instytucjonalnej

Tabela 4. Status organizacji pożytku publicznego w próbie

Tabela 5. Liczba projektów realizowanych przez organizacje w ciągu minionych 2 lat.

Tabela 6. Obszar działań organizacji. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Tabela 7. Cele organizacji pozarządowych realizowane na przestrzeni ostatnich 2 lat. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Tabela 8. Problemy organizacji pozarządowych oraz ich odczuwalność, gdzie 1=zdecydowanie nieodczuwalne, a 5=zdecydowanie odczuwalne

Tabela 9. Struktura dochodów organizacji pozarządowych. Porównanie danych z lat 2012 i 2014

Tabela 10. Próby i sukcesy w pozyskiwaniu funduszy unijnych. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Tabela 11. Liczba płatnych pracowników w organizacjach. Porównanie procenta deklaracji z 2012 i 2014 roku

Tabela 12. Częstotliwość kontaktów z otoczeniem zewnętrznym organizacji, gdzie 1 to brak kontaktów, a 4 – kontakty częste. Porównanie średnich wyników za lata 2012 i 2014

Tabela 13. Opinie na temat współpracy z samorządem

Tabela 14. Opinie organizacji na temat trzeciego sektora

WYKRESY

Wykres 1. Lokalizacja organizacji ze względu na typ gminy. Odsetek poszczególnych typów gmin w próbie

Wykres 2. Rok rejestracji organizacji w próbie. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Wykres 3. Umocowanie strukturalne organizacji. Procent deklaracji

Wykres 4. Przynależność do krajowych bądź zagranicznych porozumień organizacji pozarządowych. Procent deklaracji

Wykres 5. Ocena ostatniego roku działalności pod względem wybranych wymiarów. Średnie z odpowiedzi na pytanie o 5-stopniowej skali, gdzie 1-zdecydowanie źle, a 5 – zdecydowanie dobrze.

Wykres 6. Wola skorzystania z oferty Centrum Organizacji Pozarządowych (COP). Procent deklaracji

Wykres 7. Usługi, z których organizacje chciałyby skorzystać w ramach COP-ów. Procent deklaracji

Wykres 8. Projekty realizowane przez organizacje w ciągu ostatnich 2 lat. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Wykres 9. Deklarowany zasięg działania organizacji. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Wykres 10. Rodzaj odbiorców działań organizacji. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Wykres 11. Ocena warunków działania w minionym roku oraz przewidywania na kolejne miesiące 2014 roku

Wykres 12. Koszty i przychody organizacji. Procent deklaracji

Wykres 13. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zdarzało się, że organizacja nie była w stanie zapłacić w terminie należności?”. Procent deklaracji

Wykres 14. Rezerwy finansowe w organizacji. Procent deklaracji

Wykres 15. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jaka, w Państwa opinii, kwota jest niezbędna do zachowania ciągłości działań Państwa organizacji w skali jednego roku?”. Procent deklaracji

Wykres 16. Samoocena stanu wiedzy na temat możliwości dostępu do funduszy europejskich. Procent deklaracji. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Wykres 17. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy Państwa organizacja próbowała kiedykolwiek pozyskać dofinansowanie z funduszy strukturalnych lub programów europejskich?”. Procent deklaracji. Porównanie danych z 2012 i 2014 roku

Wykres 18. Ocena całości procesu udzielania dotacji. Procent deklaracji

Wykres 19. Plany ubiegania się o pozyskanie środków Funduszy Strukturalnych. Porównanie procenta deklaracji z 2012 i 2014 roku

Wykres 20. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy organizacja zatrudniała płatnych pracowników lub w jakiegokolwiek formie płaciła za pracę na jej rzecz?”. Porównanie procenta deklaracji z 2012 i 2014 roku

Wykres 21. Plany organizacji względem zatrudnionych osób. Porównanie procenta deklaracji z 2012 i 2014 roku

Wykres 22. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy Państwa organizacja ma członków?”. Procent deklaracji

Wykres 23. Zatrudnienie wolontariuszy. Porównanie procenta deklaracji z lat 2012 i 2014

Wykres 24. Plan zatrudnienia wolontariuszy w kolejnych miesiącach bieżącego roku. Porównanie procenta deklaracji z 2012 i 2014 roku

Wykres 25. Deklarowane liczebności wolontariuszy w organizacji. Procent deklaracji w poszczególnych kategoriach

Wykres 26. Deklarowana wiedza na temat ekonomii społecznej. Procent deklaracji

Wykres 27. Plany prowadzenia podmiotu ekonomii społecznej. Procent deklaracji

Wykres 28. Oczekiwany rodzaj wsparcia w realizacji projektów w obszarze ekonomii społecznej. Procent deklaracji

Wykres 29. Plany prowadzenia działalności gospodarczej. Procent deklaracji

RYSUNKI

Rysunek 1. Pozytywne zmiany, jakie zostały zaobserwowane w sytuacji III sektora

Rysunek 2. Największe problemy, na które napotykają organizacje w swoich działaniach

Rysunek 3. Zasoby w organizacjach

O projekcie „Od samoorganizacji do partycypacji poprzez wspieranie pomorskich centrów organizacji pozarządowych”

Projekt „Od samoorganizacji do partycypacji poprzez wspieranie pomorskich centrów organizacji pozarządowych” miał na celu rozwój sektora pozarządowego w naszym województwie, poprzez dostarczenie organizacjom pozarządowym niezbędnych narzędzi i wiedzy.

W ramach projektu utworzono 6 Centrów Organizacji Pozarządowych (COP). COPy to organizacje już wspierające inicjatywy trzeciego sektora (informacyjnie, ogólnie doradczo), które w ramach projektu wyposażono w nowe kompetencje niezbędne do wprowadzenia szerszej oferty (doradztwo specjalistyczne, usługi księgowość, usługi promocyjne, wsparcie techniczne itp.).

Dwa główne Centra Organizacji Pozarządowych są prowadzone przez **Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji Pozarządowych** oraz **Centrum Inicjatyw Obywatelskich**. Do realizacji projektu wybrano również 4 organizacje, które pełnią funkcję Centrów Organizacji Pozarządowych: Stowarzyszenie „Podaj rękę” (Pruszcz Gdański), Scena Lalkowa imienia Jana Wilkowskiego (Kwidzyn), Stowarzyszenie Eduq (Lębork) oraz Fundacja Edukacji i Działań Społecznych (Kartuzy).

W ramach projektu w każdym z COP oferował organizacjom pozarządowym następujące usługi:

- **INKUBATOR** (wsparcie techniczne: pomieszczenia, sprzęt biurowy, materiały biurowe, materiały merytoryczne);
- **PORADNICTWO** – formalno - prawne, specjalistyczne: marketing, biznes plan, komunikacja, PR;
- **COACHING ROZWOJOWY** – opracowanie strategii rozwoju organizacji
- **SZKOLENIA** – współpraca z samorządem, księgowość w organizacjach pozarządowych, budowanie zespołu, partnerstwa, projektowe itd.
- **USŁUGI KSIĘGOWE** – objęcie wsparciem organizacji pozarządowej przez okres 1 roku prowadzeniem księgowości
- **USŁUGI PROMOCYJNE**- opracowanie księgi wizualizacji NGO, stron www, ulotek itp.

W ramach projektu zorganizowano także Pomorskie Fora Organizacji Pozarządowych (w roku 2011 oraz 2013) oraz Fora Subregionalne (po 6 spotkań w 2012, 2013 oraz 2014), które miały charakter zarówno merytoryczny jak również integrujący sektor organizacji pozarządowych województwa pomorskiego.

DZIĘKUJEMY ZA UDZIAŁ WSZYSTKIM UCZESTNIKOM PROJEKTU !

Pomorska Sieć Centrów Organizacji Pozarządowych (Pomorska Sieć COP)

Jak wynika z analiz wykonywanych przez organy administracji wszystkich szczebli współpraca sektora publicznego i organizacji w województwie pomorskim wymaga ciągłych działań animacyjnych, podnoszących wiedzę i umiejętności oraz zagęszczających sieć kontaktów wewnątrz sektorów i pomiędzy nimi.

Odpowiedzią na to wyzwanie ze strony III sektora jest animowanie powstawania Centrów Organizacji Pozarządowych oraz prowadzenie kompleksowego wsparcia informacyjnego, doradczego, szkoleniowego, a także zapewnienie dostępu do specjalistycznych usług księgowych, promocyjnych, coachingu (i innych) dla organizacji. Przez ostatnie trzy lata (2011-2014) w sposób szczególny prowadzone były one przez 6 Centrów, które realizowały projekt „Od samoorganizacji do partycypacji poprzez wspieranie pomorskich centrów organizacji pozarządowych”. Był on współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Był to największy w Polsce pod względem budżetowym projekt tego typu.

Centra, których działanie rozciąga się poza ramy wyżej wymienionego projektu wypracowały standardy działania, zdobyły także certyfikaty Ogólnopolskiej Sieci Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT. Są to ośrodki działające w sposób ciągły, niezależnie od aktualnych źródeł finansowania.

Liderami budowania sieci COPów są

- **Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji Pozarządowych w Gdańsku oraz**
- **Centrum Inicjatyw Obywatelskich w Słupsku.**

W oparciu o doświadczenie Liderów do realizacji zadań COP przygotowane zostały:

- **Stowarzyszenie „EDUQ”** – Lębork
- **Fundacja Edukacji i Działań Społecznych** – Kartuzy
- Stowarzyszenie „Podaj Rękę” oraz powołana przez nie dla celów prowadzenia COP **Fundacja Akademia Trzeciego Sektora** – Pruszcz Gdański
- **Fundacja M.A.P.A. Obywatelska** powstała na bazie Sceny Lalkowej – Kwidzyn.

Obecnie, już poza harmonogramem projektu, budowana jest formalnie Pomorska Sieć Centrów Organizacji Pozarządowych. Tego rodzaju efekt współpracy projektowej jest naturalną konsekwencją zrealizowanych działań. Można go również uznać za wartość dodaną przedsięwzięcia.

Pomorska Sieć COP:

- jest federacją wsparcie organizacjom pozarządowym, grupom inicjatywnym, grupom nieformalnym i osobom indywidualnym realizującym oraz mającym wolę realizacji działań społecznych i obywatelskich
- jest otwartą na współpracę formułą zainicjowaną przez organizacje pozarządowe

Jeśli chcesz wzmocnić kompetencje swoje lub swojego zespołu w zakresie powołania stowarzyszenia lub fundacji, zarządzania organizacją, pozyskiwania środków finansowych, realizacji celów i działań statutowych, współpracy z samorządem lokalnym, mediami i innymi podmiotami – serdecznie zapraszamy do kontaktu z naszymi specjalistami i specjalistkami!

Pomorską Sieć Centrów Organizacji Pozarządowych (Pomorska Sieć COP) obecnie tworzą następujące podmioty:

Nazwa organizacji pełniącej funkcję COP	Adres	Kontakt	Obszar działania COP
<p>Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji Pozarządowych</p> 	<p>Al. Grunwaldzka 5 80 – 236 Gdańsk</p>	<p>biuro@fundacjarc.org.pl tel. 58 344 40 39</p>	<p>M. Gdańsk M. Gdynia Powiat Pucki Powiat Wejherowski</p>
<p>Centrum Inicjatyw Obywatelskich</p> 	<p>ul. Sienkiewicza 19 76 – 200 Słupsk</p>	<p>cio@cio.slupsk.pl tel. 59 840 29 20</p>	<p>M. Słupsk Powiat słupski</p>
<p>Fundacja M.A.P.A. Obywatelska</p> 	<p>ul. Słowiańska 13 82 – 500 Kwidzyn</p>	<p>cop.powisle@gmail.com</p>	<p>Powiat Kwidzyński Powiat Sztumski Powiat Malborski</p>
<p>Stowarzyszenie „Podaj rękę”</p> 	<p>ul. Wojska Polskiego 32 83 – 000 Pruszcz Gdański</p>	<p>cop@podajreke.org</p>	<p>Powiat Gdański Powiat Nowodworski Powiat Starogardzki Powiat Tczewski</p>

Nazwa organizacji pełniącej funkcję COP	Adres	Kontakt	Obszar działania COP
Stowarzyszenie EDUQ 	Ul. Krzywoustego 1 (pok. 115) 84 – 300 Lębork	biuro@eduq.pl tel. 59 726 09 24, 728 945 959	Powiat lęborski Powiat bytowski
Fundacja Edukacji i Działań Społecznych 	ul. Jeziorna 2/33 83 – 300 Kartuzy	cop@fundacjaeds.pl tel. 506 625 789 tel. 698 146 654	Powiat kościerski Powiat kartuski Powiat człuchowski Powiat chojnicki
Fundacja Pokolenia Fundacja Pokolenia	ul. Obrońców Westerplatte 6 83-110 Tczew	e-mail: biuro@fundacjapokolenia.pl tel. 58 352 45 46	Powiat Tczewski
 Sopotkie Centrum Organizacji Pozarządowych	ul. Marynarzy 4, 81-835 Sopot	biuro@scop.sopot.pl tel.: 518 838 795 tel./fax (58) 341-83-52	M. Sopot
Słowińska Grupa Rybacka 	ul. Marynarki Polskiej 30 76-270 Ustka	biuro@sgr.org.pl tel/fax 59 8144459 tel. 598144509	Miasto i gmina Ustka